

LİKİDİTE RİSKİNİN YÖNETİMİNE İLİŞKİN İYİ UYGULAMA REHBERİ

AMAÇ

Bu Rehberin amacı, 62/2017 sayılı Bankacılık Yasasının 17'nci ve 22'nci maddeleri kapsamında "Likidite Riskinin Yönetimine" ilişkin bankalardan beklenen iyi uygulamaları, açıklamaktır.

KAPSAM

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde faaliyet gösteren bankalar, bu Rehber kuralları kapsamındadır.

Likidite riski yönetim sisteminin, bu Rehberde yer alan ilkeler doğrultusunda ve aşağıda yer alan hususları kapsayacak şekilde tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir:

- Üst yönetimin gözetimi,
- Riskin yönetimine ilişkin banka içi politika ve süreçleri,
- Yeterli risk ölçüm, izleme ve kontrol süreçleri ve
- Kontrol faaliyetleri.

Bankaların, likidite riski doğuran işlemlerini ölçülülük ilkesi çerçevesinde yönetmesi gerekmektedir. Bu Rehberde yer alan ilkelere uyumun ölçülülük ilkesine paralel şekilde değerlendirilmesi beklenmektedir.

Bu Rehberde yer alan hususların banka faaliyetlerinin karmaşıklığı ve büyüklüğü dikkate alınarak solo ve konsolide yapıya uygun olarak tesis edilmesi beklenmektedir.

TANIMLAR

Acil ve Beklenmedik Durum Planı; faaliyetlerde ani ve planlanmamış bir kesintiye, iş kaybına veya krize neden olması muhtemel bir durumda risklerin ve sorunların yönetilebilmesi amacıyla alınacak tedbirlerin ve gerçekleştirilecek öncelikli eylemlerin belirlendiği, iş sürekliliği planının bir parçası olan planı anlatır.

Faaliyetlerin Emin Şekilde Sürdürülebilmesi; bankanın net toplam nakit akış pozisyonunun stres senaryolarında dahî Merkez Bankasından likidite yardımı almadan pozitif kalması durumunu anlatır.

Finansal Kuruluş; Yasanın 23'üncü maddesinin (2)'nci fıkrasında yer alan faaliyet konularından en az birini yürütmek için kurulan ve finans sektöründe faaliyet gösteren kuruluşları anlatır.

Fonlama Likidite Riski; herhangi bir beklenmedik kayba maruz kalmadan ve temerrüde düşmeden borçlarını ve yükümlülüklerini karşılayamama riskini anlatır.

İstikrarlı Mevduat; gerçek kişilerin ticari işlemlere konu olmayan sigortalı mevduatlarından düzenli nakit girişi ve çıkışı olanlar yanında, banka ile sağlam ilişkileri olması sebebiyle çekilme olasılığı çok düşük olan mevduat sahipleri ile teminatsız borç sınıfında olanların mevduatlarını anlatır.

İş Sürekliliği Yönetimi; felaket, kriz veya kesinti durumunda etkin önlem alınabilmesi; itibarın, marka değerinin, değer yaratan faaliyetlerin ve paydaşların çıkarlarının korunabilmesi amaçlarıyla belirlenen operasyonların sürekliliğinin temin edilmesi veya hedeflenen zaman diliminde kurtarılabilmesinin sağlanması ve kriz öncesi duruma dönülmesine yönelik, potansiyel risklerin belirlenmesini içeren politika, standart ve süreçleri içeren bütünsel yönetim sürecini anlatır.

İş Sürekliliği Planı; iş sürekliliği yönetiminin bir parçası olan ve bir kesinti olması durumunda bankanın öncelikleriyle uyumlu olarak faaliyetlerin sürdürülmesine ve mevzuata uyum sağlanmasına yönelik politika, standart ve süreçlerden oluşan acil ve beklenmedik durum planı dâhil yazılı plan veya planlar bütünüdür.

İtibar Riski; mevcut veya potansiyel müşteri, ortak, rakip veya denetim otoriteleri gibi tarafların banka hakkındaki olumsuz düşüncelerinden ya da mevcut yasal düzenlemelere uygun davranılmaması sonucunda bankaya duyulan güvenin azalması veya banka itibarının zedelenmesi nedeniyle bankanın zarar etme olasılığını anlatır.

İyileştirici ve Riski Azaltıcı Aksiyonlar; bankanın risklerinin sınırlandırılması, daha uzun vadeli fon temin edilmesi veya aktif dağılımının yeniden yapılandırılması, likidite tamponlarının artırılması ya da likidite pozisyonunun risk iştahına uygun hale getirilmesine yönelik tedbirleri anlatır.

Kredi; bu Rehber amaçları bakımından Yasanın altıncı kısmında düzenlenen bankalar tarafından üstlenilen riskleri anlatır.

Likidite Karşılama Oranı; yüksek kaliteli likit varlıkların, belirli sürelerle göre net nakit çıkışlarına oranını anlatır.

Likidite Tamponu; olumsuz koşullarda acil likidite gereksinimini karşılamak için bulundurulmuş, özel olarak ayrılmış ve bloke edilmiş limiti anlatır.

Mevduat; bu Rehber amaçları bakımından mevduat bankaları için mevduatı, katılım bankaları içinse katılım fonunu anlatır.

Merkez Bankası; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasını anlatır.

Özel Amaçlı Menkul Kıymetleştirme Şirketi; bir veya daha çok sayıda menkul kıymetleştirme işlemini gerçekleştirmek amacıyla kurulan, faaliyetleri sadece bu amacı gerçekleştirmekle sınırlı olan, yapısı itibarıyla yükümlülüklerini menkul kıymetleştirme kurucusu bankanın yükümlülüklerinden ayırmayı amaçlayan ve bu şirkete karşı hak sahibi olanların bu haklarını herhangi bir kısıtlama olmadan rehnetme veya takas etme hakkına sahip olduğu, banka dışındaki bir fon kuruluşu ya da başka bir tüzel kişiyi anlatır.

Piyasa Likiditesi Riski; yetersiz piyasa derinliği veya piyasa şartlarının bozulması gibi nedenlerle piyasa fiyatını etkilemeden bir pozisyonun satılamaması veya kapatılamaması gibi herhangi bir nedenle bir pozisyonun piyasa fiyatının oluşmaması riskini anlatır.

Risk İştahı; bankanın, risk kapasitesini göz önünde bulundurarak hedef ve stratejilerini gerçekleştirmek için toplu olarak ve her bir risk türü itibarıyla taşımaya razı olduğu risk düzeyini anlatır.

Risk Kapasitesi; yasal ve varsa banka tarafından belirlenmiş sınırların aşılmasına yol açmayan azami risk düzeyini anlatır.

Sistemik Risk; finansal sistemin tamamında ya da bir kısmında bozulmalardan kaynaklanan ve reel ekonomi için ciddi negatif sonuç potansiyeline sahip olan finansal hizmetlerdeki bozulma riskini anlatır.

Üst Düzey Yönetici; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde kurulu bankalarda iç sistemlerden sorumlu ve/veya benzeri şekilde daha özel sorumluluklar yüklenen yönetim kurulu üyelerini ve genel müdür ile genel müdür yardımcılılarıyla, şube bankalarında Kuzey Kıbrıs ülke/genel müdürü ile Kuzey Kıbrıs ülke/genel müdür yardımcılarını veya bunların muadillerini anlatır.

Üst Düzey Yönetim; bankalarda, genel müdür ve genel müdür yardımcıları, şube bankalarında Kuzey Kıbrıs ülke/genel müdürü ve Kuzey Kıbrıs ülke/genel müdür yardımcılarını veya bunlara muadil icrai nitelikte görev yapanları anlatır.

Üst Yönetim; bankalarda yönetim kurulu üyesi, üst düzey yönetici veya bunlara muadil konumlarda görev yapanları anlatır.

Yasa; 62/2017 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankacılık Yasasını anlatır.

Yönetim Kurulu; bu Rehber amaçları bakımından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde kurulu bankalar için yönetim kurulunu, şube bankaları için müdürler kurulunu anlatır.

BİRİNCİ KISIM

GENEL İLKELER

1.1. ÜST YÖNETİMİN GÖZETİMİ

İlke – Bankalar, yönetim kurulu onayı ile yürürlüğe konulan likidite riskinin yönetimine ilişkin yazılı strateji, politika ve süreçler oluşturur. Yönetim kurulu, üst düzey yönetimin bu strateji, politika ve süreçlere uygun ve uyumlu olarak riskleri izlemesini, kontrol altında tutmasını, likidite riskini kontrol etmeye ve değerlendirmeye yönelik yeterli kaynak bulundurmasını sağlar.

1. Likidite riski yönetiminde normal ekonomik koşullarda veya teminatlı/teminatsız fon kaynaklarına erişimin ciddi şekilde zorlaştığı ya da imkânsızlaştığı stres koşullarında alınacak tedbirler ve gerçekleştirilecek uygulamalar yazılı hale getirilmelidir. Bu uygulamaların bünyesinde, her türlü ekonomik koşulda yeterli likidite düzeyinin teminini sağlayan, teminata konu edilmemiş yüksek kaliteli likit varlıklardan oluşan bir likidite tamponunun tesis edilmesine ilişkin kurallar da yer almalıdır.
2. Bankalar tarafından genel risk yönetim yapısının içinde likidite riskine özel olarak bir yönetim yapısı oluşturulmalıdır. Likidite riskinin stratejisi, politikaları ve iş akış şemaları dâhil olmak üzere süreçleri bulunmalıdır. Bu strateji, politika ve süreçler, üst düzey yönetim tarafından oluşturulmalı, yönetim kurulu tarafından onaylanmalı ve dönemsel olarak gözden geçirilmelidir.
3. Bankalar tarafından likidite riski yönetimine ilişkin yapı oluşturulurken temel amaçlar; günlük likidite ihtiyaçlarının karşılanabilmesi, piyasa veya banka kaynaklı likidite krizi dönemlerinde banka faaliyetlerinin emin bir şekilde sürdürülebilmesi olmalıdır. Bu kapsamda, likidite sıkışıklığının yaşandığı ekonomik koşullarda kullanılabilecek sağlam bir likidite kaynağı teşkil eden likidite tamponu oluşturulmalıdır.

4. Bankalar tarafından özellikle likidite krizinin yaşandığı dönemlere ilişkin olarak, fon kaynaklarına ulaşım ve varlıklarının likiditesi hakkında ihtiyatlı varsayımlarda bulunularak politikalar geliştirilmelidir. Bu politikalar bankanın sermaye yapısının kriz dönemlerinde ihtiyacı olan likiditeyi elde etmesi açısından önemli bir faktördür. Faaliyet gösterilen piyasanın ve likidite profilinin özelliklerine göre yeterli sermaye ile çalışıldığına ilişkin banka tarafından değerlendirme yapılmalıdır.
5. Bankalar tarafından, rekabetçi baskılar nedeniyle likidite riski yönetiminin ve kontrolünün güvenilirliğini ve etkinliğini azaltacak uygulamaların engellenmesine yönelik özel önlemler alınmalıdır.
6. Likidite krizlerinin az gerçekleşmesi, Merkez Bankasının müdahale mekanizmaları veya mevduat garanti sistemlerinin varlığı, bankaların likidite riski yönetiminde konservatif (gelenekçi/muhafazakar) yaklaşımlar geliştirmemelerine bir neden olarak görülmemelidir.
7. Likidite riski yönetim sürecinde esas sorumluluk yönetim kurulunun olmakla beraber, yönetim kurulu ve üst düzey yönetim likidite riskinin yönetiminde farklı görevlere sahiptirler. Yönetim kurulu, likidite riskinin büyüklüğüne ve çeşitlerine ilişkin likidite risk iştahının belirlenmesi ve likidite riskini yönetmek için uygun organizasyon yapısının kurulmasından sorumludur.
8. Üst düzey yönetim, yönetim kurulu tarafından belirlenmiş likidite risk iştahının sağlanması ile likidite riski yönetim stratejisi, politikaları ve süreçlerini hazırlamak, yönetim kurulu tarafından onaylanmasına müteakip uygulamakla sorumludur. Belirlenmiş ve yazılı hale getirilmiş strateji, politika ve süreçler yönetim kurulu tarafından onaylanmalıdır. Üst düzey yönetim, fonların alternatif faaliyet kolları arasındaki tahsisi için kullanılması gerekli likidite transfer fiyatlaması sisteminde, likiditenin maliyet, risk ve faydalarını dikkate almalıdır.
9. Likidite riski yönetimi, genel risk yönetiminin yanı sıra aktif ve pasif yönetiminin de önemli bir parçasıdır. Likidite risk yönetiminden yönetim kurulu sorumludur. Bu görevini, üst düzey yönetim, Aktif Pasif Komitesi (APKO) veya başka bir birim/komite aracılığıyla yerine getirebilmektedir. İcra edecek birimin verimli bir şekilde çalışabilmesi için birimin üst düzey yönetim, hazine birimi, risk yönetimi ve diğer iş birimlerinin görevli personellerinden oluşması gerekmektedir. Üst düzey yönetim, likidite riski yönetiminde komitenin/birimlerin/personelin haiz oldukları sorumlulukları açık bir şekilde belirlemeli ve likidite riski yönetimi ile bütçenin uyumunu gözetmelidir.
10. Likidite riski yönetim süreci, faaliyet ortamında meydana gelen değişiklikler nedeniyle ortaya çıkabilecek yeni riskler veya mevcut risk düzeyindeki artışlara karşı etkinliğini sürdürebilmesi için, bağımsız denetim veya iç sistem birimleri tarafından içsel veya dışsal anlamda gözden geçirilmelidir.
11. Yönetim kurulu ve üst düzey yönetim, fonlama likidite riski ile piyasa likidite riski arasındaki ilişkiye ilaveten; üstlenilen risk, kredi riski, piyasa riski, operasyonel risk, itibar riski ve bunun gibi diğer risklerin likidite riski ile ilişkisi ve likidite riski yönetim stratejisini nasıl etkilediğine ilişkin yeterli bilgiye sahip olmalıdır.

İlke – Yönetim kurulu, normal ve stresli ekonomik koşullar altında bankanın faaliyetlerinin karmaşıklığını ve büyüklüğünü dikkate alarak üstlenebileceği, banka politika ve stratejileri ile uyumlu bir likidite risk iştahını yazılı olarak belirlemelidir.

12. Yönetim kurulu, bankanın; faaliyet amaçları, stratejisi, finansal yapısı, finansal sistem içindeki büyüklüğü, fonlama kapasitesi ve genel risk iştahı doğrultusunda bir likidite risk iştahı belirlemelidir. Finansal sistemde önemli bir büyüklüğe ve üzerinde ciddi bir etkiye sahip olan bankalar, risk iştahını daha ihtiyatlı, sayısal ölçütler çerçevesinde belirlemelidir. Bu iştah, etkin bir likidite riski yönetiminin amaçlarına da hizmet edecek şekilde bir ay veya daha uzun süren stresli ekonomik koşullarda faaliyetlerin emin bir şekilde sürdürülebilmesini temin edebilecek özellikte olmalıdır.
13. Likidite risk iştahı, risk ve getiri arasındaki dengeyi yansıtan analizlere dayanmalıdır.
14. Likidite risk iştahı, likidite riski yönetimi politikasında nitel ve nicel olarak ortaya konulmalıdır. Alınmak istenen likidite riski düzeyi, normal ekonomik koşullarda yüksek/orta olacak şekilde, stresli ekonomik koşullarda ise düşük olacak şekilde kalitatif bir belirleme ile yapılmalıdır. Risk iştahı düzenlemelerinde yer alan yasal likidite oranlarına ek olarak içsel bir limit oluşturulmalı, likidite sıkışıklığının yaşandığı dönemlerde faaliyetlerin emin şekilde sürdürülebilmesini temin edecek asgari limitler belirlenmelidir. Likidite risk iştahı, muhtelif vade dilimlerine ilişkin azami likidite riski düzeyi gibi kantitatif ölçütleri de içermelidir.
15. Bankalar, elde tutulan likit varlıklara, vade ve kur uyumsuzluklarına, bilanço dışı işlemlerden doğan beklenmedik likidite yükümlülüklerine ve muhtelif vadelerdeki fonlama yoğunlaşmalarına ilişkin sayısal ölçütleri kullanarak zayıf noktaları tespit etmeli ve bunlardan kaynaklanan risklerini kontrol altında tutmalıdır.

1.2. RİSKİN YÖNETİMİNE İLİŞKİN POLİTİKALARIN VE SÜREÇLERİN OLUŞTURULMASI

İlke – Bankalar, likidite riskine ait strateji, politika ve süreçlerini açık bir biçimde belirler, yazılı hale getirir ve tüm karar süreçlerinde dikkate alınmasını sağlamak üzere yönetim kurulu tarafından onaylı hale getirir. Üst düzey yönetim söz konusu strateji, politika ve süreçlerin uygulanmasından sorumludur. Strateji, politika ve süreçlerin oluşturulmasındaki nihai sorumluluğun yönetim kuruluna ait olduğu bilinmelidir.

16. Üst düzey yönetim, likidite riskinin likidite risk iştahı ile uyumlu olarak etkin bir şekilde yönetilmesini ve yeterli likiditenin sürekli olarak elde bulundurulmasını sağlayacak strateji, politika ve süreçleri geliştirmeli, gerekli uygulamaları hayata geçirmelidir. Üst düzey yönetim, likidite durumuna ilişkin verileri sürekli izleyerek, düzenli raporlamalar ile yönetim kurulunu bilgilendirmelidir. Yönetim kurulu, likidite riski yönetimine ilişkin strateji, politika ve uygulama sonuçlarını yeterli sıklıkta gözden geçirmelidir.
17. Bankanın faaliyetlerine, ölçeğine, karmaşıklığına ve büyüklüğüne uygun bir likidite risk yönetim yapısı oluşturulmasından yönetim kurulu sorumludur.
18. Üst düzey yönetim tarafından oluşturulacak likidite riski yönetim strateji, politika ve süreçleri yönetim kurulu tarafından onaylanmalı, yeterli sıklıkta bankanın genel stratejisi ile faaliyet gösterilen ekonomik, finansal ve operasyonel çevre kapsamında yönetim kurulu tarafından gözden geçirilmelidir.

19. Etkin bir risk yönetimi için, üst düzey yönetim ve ilgili personelin likidite riskini ölçmeye, izlemeye ve kontrol etmeye yardımcı olacak yeterli eğitim, sistem ve kaynaklara sahip olmasını sağlayacak yetkinliğe, yönetim kurulu tarafından sahip kılınması gerekmektedir.
20. Üst düzey yönetim, likidite riskinin tespit edilip tanımlanması, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesi için gerekli teknik uzmanlık ve deneyime sahip personel istihdam edilmesini sağlamalıdır. Kilit öneme sahip personelin geçici eksikliği durumunda faaliyetlerin aksamadan devam etmesini sağlayacak nitelik ve sayıda personel bulundurulması uygun iş bölümü tesis edilmelidir. Strateji, politika ve süreçlerin ilgili banka personeline duyurulması amacıyla banka bilgi işlem sisteminde gerekli yazılımsal altyapı kurulmalı, altyapı sürekli olarak ilgili personelin kullanımına açık tutulmalı ve personel tarafından anlaşıldığından emin olunmalıdır.
21. Yönetim kurulu, likidite riski yönetim yapısının bankanın faaliyetleri kapsamındaki gelişmelere ve değişimlere göre uygunluğunu gözden geçirmelidir.
22. Bankanın ana merkezinin bulunduğu ülke dışında faaliyet gösteren şube ve bağlı ortaklıklarının da likidite riskinin etkin bir şekilde yönetilebilmesi için ilgili yerlerde maruz kalınan likidite riskinin farklı özelliklerini, fon transferi imkânlarını, yasal ve operasyonel diğer kısıtları da göz önünde bulunduran genel bir likidite risk yönetim yapısı belirlenmelidir.
23. Likidite risk yönetim yapısının çerçevesini çizen politikalar, faaliyet gösterilen bölgedeki kuruluşun özel koşullarına göre tespit edilmesine imkân tanınmalıdır. Likidite risk yönetim yapısı birim ve faaliyetler bazında ve konsolide olarak likidite riskinin eş zamanlı ve sürekli olarak izlenebilmesine imkân verecek özellikte olmalıdır.
24. Bankanın likidite pozisyonuna ilişkin ortaya çıkabilecek sorunlara dair yönetim kuruluna ve ilgili mercilere zamanında ve yeterli raporlama yapılmasını sağlayacak yapının oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda asgari olarak, aşağıda sayılan acil durumlarda yönetim kurulu derhal bilgilendirilmelidir;
 - 24.1. Fonlama maliyetlerindeki önceden belirlenmiş eşik seviye/değer üstünde artışlar,
 - 24.2. Muhtelif vadelerdeki fon açıklarında meydana gelen önemli artışlar,
 - 24.3. Fon kaynaklarındaki yoğunlaşmalar,
 - 24.4. Önemli büyüklükte fon temin edilen piyasalardaki olumsuz gelişmeler,
 - 24.5. Alternatif fon kaynaklarında meydana gelen azalışlar,
 - 24.6. Limitlerin önemli bir tutarda veya sıklıkla aşılması,
 - 24.7. Likidite tamponunda yer alan herhangi bir işlemde teminata konu edilmemiş ve likiditesi yüksek varlıklarda kompozisyon ve miktar olarak meydana gelen önemli değişimler ve azalışlar,
 - 24.8. Teminata verilen varlıkların piyasa fiyatındaki muhtemel düşüşlerden kaynaklanan ek teminat yükümlülüklerinde (margin call) görülen artışlar ve
 - 24.9. Faaliyet çevresindeki likidite riski doğurabilecek nitelikteki önemli gelişmeler.

25. Yönetim kurulu, likidite risk yönetim sürecinin bütünlüğünü temin edecek iç sistem birimlerinin fonksiyonlarını tanımlamalıdır. İç sistem birimleri, yönetim kurulunun sorumluluğunun da devam ettiği likidite riski yönetim uygulamalarının ve etkinliğinin düzenli olarak gözden geçirilmesini sağlayacak bir yapı oluşturmalıdır.
26. Likidite riski yönetiminde, iç sistem birimlerinin operasyonel olarak bağımsız, yeterli eğitim ve yetkinliğe sahip personel tarafından yürütülmesini sağlayacak bir yapının oluşturulması yönetim kurulunun sorumluluğundadır.
27. Bankalar, faaliyetlerinin niteliğine bağlı olarak farklı düzeyde ve çeşitlilikte likidite riskine maruz kalsalar dâhi üst düzey yönetim tarafından belirlenen, yazılı hale getirilen ve uygulanan likidite riski yönetim politikası, normal ve stresli ekonomik koşullarda gerekli likiditeyi sağlama amacına hizmet etmeli ve asgari olarak aşağıdaki hususları içermelidir;
 - 27.1. Yönetim kurulu tarafından likidite riski iştahı belirlenmelidir.
 - 27.2. Likidite risk yönetim stratejisi; amaç ve hedefleri ile beraber belirli konularda likidite riski yönetim politikası ile ilgili genel yaklaşımı ortaya koymalıdır. Bunlar;
 - Varlık ile yükümlülüklerin vade ve kompozisyonunu,
 - Fonlama kaynaklarının çeşitliliği ve istikrarını,
 - Gün içi likidite yönetimini ve
 - Varlıkların likiditesine, nakde dönüştürülebilirliğine ve varlıklara olan talebe ilişkin varsayımlarıdır.
 - 27.3. Likidite riski yönetim sorumlulukları; likidite riskinin yönetiminde görev alacak ve/veya raporlama yapacak birim/komite/personelin açık bir şekilde tanımlanmış yetki ve sorumluluklarını içermelidir.
 - 27.4. Likidite riski yönetim sistemleri, likidite riskini ölçme, izleme ve kontrol etmeye yarayan sistem ve araçlar olup asgari olarak aşağıdaki özellikleri bünyesinde barındırmalıdır;
 - Hedef likidite oranı, vade ve döviz cinsi bazında uyumsuzluk limitleri, kredi-mevduat oranı, yoğunlaşma riskine ilişkin limitler gibi çeşitli likidite limitleri ve oranlarına ilişkin bilgiler.
 - Teknik ve davranışsal varsayımları içerecek şekilde, normal ve stresli ekonomik koşullara yönelik olarak kullanılan nakit akışı analizlerinin yazılı çerçevesi.
 - Likidite riskinin izlenmesine yönelik raporlama sistemi.
 - 27.5. Acil ve beklenmedik durum planı; çeşitli likidite krizlerinin üstesinden gelmek için geliştirilen yaklaşım ve stratejilerden oluşturulmalıdır.
 - 27.6. Yeni ürün onaylama süreçleri; fiyatlamada ve performans ölçmede likidite maliyetlerini, faydalarını, risklerini ve ikamesinin fiyatlamasını (likidite transfer fiyatlaması) açık bir şekilde belirtmelidir.

1.3. ÜST DÜZEY YÖNETİM YETKİ VE SORUMLULUKLARI

28. Üst düzey yönetim,

-Limitlerin aşılabileceği istisnai durumlar ile aşım sonrası alınması gereken önlemler gibi hususlar da dâhil olmak üzere likidite riskinin tespiti, ölçülmesi, izlenmesi, kontrolü ve azaltılmasına ilişkin süreçlerin belirlenerek yönetim kurulunun onayına sunulması ve müteakiben uygulanması,

-Stres testlerinin, acil ve beklenmedik durum planlarının ve likidite tamponlarının etkin bir şekilde oluşturulması ve bunların bankaya uygunluğunun sağlanması,

-Likidite riski yönetimine ilişkin organizasyon yapısında birimlerin ve ilgili uzmanların yetki ve sorumluluklarının çıkar çatışmalarını engelleyecek şekilde belirlenerek yönetim kurulunun onayına sunulması,

-Piyasaların ve likidite riski yönetimini olumsuz etkileyecek muhtemel gelişmelerin sürekli olarak izlenmesi ve gerekli görülmesi halinde stratejide ve uygulamalarda zamanında değişiklikler yapılarak yönetim kurulunun onayına sunulması,

-Belirlenen strateji, politika ve süreçlerin tüm bankaya duyurulması,

-Maruz kalınan muhtelif riskler için kurulmuş komiteler varsa, bu komitelerin icra edecekleri fonksiyonlar ile likidite riski arasında ilişki bulunması durumunda, bu komite ve sistemler tarafından likidite riskinin de dikkate alınmasının sağlanması,

-Likidite yönetimi stratejileri ve hedefleri çerçevesinde, konsolide denetime tabi ortaklıklar ile banka arasındaki gün içi, yapısal veya stresli likidite ile ilgili fon akışları gibi fon akışlarını konsolide olarak izlemeyi ve gerektiğinde kontrol etmeyi hedefleyen ve mevzuatı, piyasa koşullarını, muhasebe, kredi ve vergi kısıtlamaları ile diğer muhtemel kısıtlamaları dikkate alan politika, limit ve süreçlerin belirlenmesi

ile yetkili ve sorumludur.

1.4. LİKİDİTE RİSKİ İÇEREN İŞLEMLERİN MALİYET VE FAYDALARININ DİKKATE ALINMASI

İlke – Bilanço dışı işlemler de dâhil tüm önemli faaliyetler bazında likidite riski içeren işlemlerin maliyet, fayda ve risklerinin fiyatlama mekanizmalarında, performans ölçümlerinde ve yeni ürün onaylama süreçlerinde dikkate alınmasının sağlanması için gerekli uygulamalar oluşturulmalıdır.

29. Likidite riski yönetiminin doğrudan kâr sağlayıcı bir yönünün bulunmaması nedeniyle, bazı faaliyetlere likidite tahsisinde aşırı teşvik sağlanarak veya çıkar çatışmasına yol açacak bir yapı kurularak risk yönetim yapısına zarar verilmemelidir. Üst düzey yönetim likidite riski içeren tüm işlemlerin maliyet, fayda ve risklerinin fiyatlama mekanizmalarında, performans ölçümlerinde ve yeni ürün onaylama süreçlerinde dikkate alınmasını sağlayarak, faaliyet kollarının gerçekleştirdikleri işlemlerde yönetim kurulu tarafından belirlenmiş risk iştahı ile üstlenilecek riskler arasında uyumu sağlamalıdır.

30. Likidite transfer fiyatlaması yapısı, likiditeye ihtiyacı olan ile likidite fazlası olan faaliyetler arasındaki fon transferinin likidite riski yönetimi açısından maliyet, fayda ve riskleri değerlendirilerek fiyatlandırılmasını sağlayan karar destek sistemini içermektedir. Üst düzey yönetim tarafından faaliyet ortamındaki ve finansal

piyasalardaki değişimlerin etkilerinin periyodik olarak gözden geçirilerek yansıtıldığı bu sistem aşağıdaki özellikleri bünyesinde barındırmalıdır;

- 30.1. Faaliyetlerin yapısında bulunan likidite riski seviyesini yansıtmalıdır.
- 30.2. Bilanço dışı işlemler dâhil olmak üzere muhtemel kayıplara neden olabilecek tüm önemli faaliyetleri kapsamalıdır.
- 30.3. Likidite ölçüm ve tahsisinde, varlıkların elde tutma süresi ile yükümlülüklerin beklenen vadeleri, piyasa likidite riski özellikleri, istikrarlı fon kaynaklarına ulaşım imkanları da dâhil olmak üzere tüm önemli diğer faktörleri dikkate almalıdır.
- 30.4. Sözleşmelerin vadeleriyle yetinmemeli, ihtiyatlılık prensibi çerçevesinde tahmin edilen vadeleri de dikkate almalıdır.
- 30.5. Likiditeye ilişkin maliyet, fayda ve risklerin sayısallaştırılarak ölçülebilmesi için faaliyet kolları seviyesinde doğrudan ve şeffaf bir yönetime imkân sağlamalıdır.
- 30.6. Stresli ekonomik koşulların likiditeye etkilerini yansıtabilmelidir.
- 30.7. Erken ödeme opsiyonu taşıyan ürünlere ilişkin risklerin etkisini fiyatlamada dikkate alabilmelidir.

İKİNCİ KISIM

RİSK ÖLÇÜM VE RİSK İZLEME SÜREÇLERİNİN YÖNETİMİ

2.1. RİSK ÖLÇÜMÜ

İlke – Bankalar, uluslararası faaliyetlerinin büyüklüğüne ve karmaşıklığına uygun olarak 5 likidite riskinin ölçülmesi, izlenmesi ve kontrolüne yönelik bir sistem oluşturur. Bu sistem, varlık, yükümlülük ve bilanço dışı işlemlerden kaynaklanan nakit akışlarının belirli zaman dilimleri için kapsamlı olarak tahmin edilmesine yönelik etkin bir yapının kurulmasını da içermelidir.

2.1.1. LİKİDİTE

2.1.1.1. GENEL HUSUSLAR

31. Bankalarda riskin tanımlanması, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol altında tutulmasına ilişkin olarak hazırlanan likidite riski yönetim süreci aşağıdaki hususları içermelidir;
 - 31.1. Likidite riskinin ölçülmesi, izlenmesi, kontrol altında tutulması amacına yönelik olarak içsel limitlerin belirlenebilmesi için bankaya özgü araç ve ölçütlerin kullanılması.
 - 31.2. Likidite pozisyonlarındaki veya risklerindeki muhtemel kırılmalıkların tanımlanması için erken uyarı sistemlerinin tasarlanması ve uygulanması.
 - 31.3. Mevcut ve muhtemel likidite sıkıntılarını ve likiditeye ilişkin diğer bilgileri üst düzey yönetime zamanında ve etkin şekilde raporlayabilecek bir sistemin kurulması.

2.1.1.2. LİKİDİTE ÖLÇÜTLERİ VE ÖLÇÜM AMAÇLARI

32. Bankalar likidite riskinin ölçülmesi ve analiz edilmesi için çeşitli likidite ölçütleri kullanmalıdır. Bu ölçütler, banka üst düzey yönetimine günlük likidite pozisyonları ve yapısal likidite uyumsuzlukları ile stresli ekonomik koşullar altında bankanın

dayanıklılığı hakkında fikir vermeli, aynı zamanda aşağıdaki amaçların gerçekleştirilmesine yönelik olmalıdır;

- 32.1. Normal ve stresli ekonomik koşullar altında farklı zaman dilimlerinde gelecekteki nakit akışları tahmin edilerek muhtemel fonlama uyumsuzluklarının tespit edilmesi.
- 32.2. Bilanço yapısı ve faaliyet alanlarının barındırdığı gerçekleşme olasılığı çok düşük olanlar da dâhil muhtemel likidite risklerinin değerlendirilmesi.
- 32.3. Bankanın fon sağlama kabiliyeti ile birlikte temel fon kaynaklarındaki yoğunlaşma ve kırılma risklerinin değerlendirilmesi.
- 32.4. Bankanın farklı döviz türlerindeki likidite duyarlılığının tespit edilmesi.
33. Bankalar ölçütlerini belirlerken, yoğun olarak faaliyet gösterdikleri bölgelerdeki iş kollarını, birimler ve operasyonlara ilişkin bilanço içi ve bilanço dışı tüm pozisyonlarını ve kaynak teminini ve kullanımını etkileyebilecek saklı opsiyonları ve diğer şarta bağlı yükümlülükler de dâhil olmak üzere faaliyetlerini likidite riskine olası etkileri açısından değerlendirmelidir.
34. Bankalar likidite riskinin sayısallaştırılması için faaliyet yapıları, faaliyetlerinin karmaşıklığı ve risk profilleri ile uyumlu çeşitli ölçüm yöntemleri kullanmalıdır. Riskin ölçümünde aşağıdaki ölçütlerden faydalanılabilir;
 - Sözleşme vadesine ve nakit giriş çıkışlarının seyrine ilişkin varsayımlara dayanan vade uyumsuzluğu analizi,
 - Fon kaynaklarının kompozisyonu, kalitesi, çeşitliliği ve yoğunlaşması hakkında bilgi,
 - Stresli ekonomik koşullar altında likidite sağlama kapasitesini değerlendirmek üzere likidite tamponunun büyüklüğü, kompozisyonu ve temel özellikleri hakkında bilgi,
 - Faaliyet yapısına uygun olarak hesaplanacak diğer rasyo ve ölçütler.
35. Değer ve/veya istikrarlı mevduatta ve/veya fiyatlamaya hassas mevduatta yaşanan ani düşüş gibi trendler, muhtemel likidite sorunlarının tespit edilebilmesi için düzenli olarak analiz edilmelidir.

2.1.1.3. RİSK LİMİTLERİ

36. Likidite riski içeren işlemlerin kontrol altına alınması ve izlenmesi için likidite ölçütleri bazında faaliyetlerin karmaşıklığıyla ve risk iştahıyla uyumlu limitler oluşturulmalıdır.
37. Limitler, normal şartlar altında değişik faaliyet kolları ve birimler itibarıyla her bir zaman dilimi için vade uyumsuzluğu limiti belirlenmesi gibi günlük likidite yönetimi için kullanılabilir olmalıdır. Limitler, stresli ekonomik koşullar altında bile faaliyetlerin sürmesi için yeterli olacak şekilde belirlenmelidir.
38. Belirlenen limitlere uyulmalı, aşırı risk alındığına veya likidite riski yönetiminin yetersizliğine ilişkin erken uyarı göstergeleri olarak değerlendirilebilecek istisnaların veya limit aşımalarının raporlanmasına ya da limitlerin güncellenmesine ilişkin süreçler belirlenmelidir. Belirlenen limitler ve raporlama süreçleri düzenli olarak gözden geçirilmelidir.

2.1.1.4. ERKEN UYARI GÖSTERGELERİ

39. Likidite ölçütlerinden ayrı olarak, likidite pozisyonu veya olası fon gereksinimlerine ilişkin artan risklerin önceden tespit edilmesine yönelik erken uyarı göstergeleri kullanılmalıdır. Bu göstergeler, olumsuz gelişmelerin önceden değerlendirilerek ortaya çıkabilecek risklerin kontrolü ve muhtemel fonlama ihtiyaçlarına ilişkin gerekli tedbirlerin ilgili birim yöneticileri tarafından alınmasına yardımcı olur. Erken uyarı göstergesi olarak içsel veriler kullanılabilmesi gibi piyasa verileri de dikkate alınabilmektedir.
40. Nitel ve nicel olarak belirlenebilecek erken uyarı göstergeleri için asgari olarak aşağıdaki faktörler kullanılmalıdır;
- 40.1. Özellikle istikrarsız fiyat hareketlerine sahip yükümlülükler ile fonlanan hızlı varlık büyümesi.
- 40.2. Varlık yapısının nakde dönüştürülebilme kabiliyetinin azalması.
- 40.3. Banka açısından önemli ülke riski büyüklüğüne sahip piyasalarda kriz veya durgunluk belirtilerinin gözlenmesi, kredi derecelendirme notlarının düşmesi gibi olumsuz olayların yaşanması.
- 40.4. Varlık, yükümlülük ve fonlama kaynaklarında yoğunlaşmanın artması.
- 40.5. Kur uyumsuzluklarının artması.
- 40.6. Yükümlülüklerin ağırlıklı ortalama vadesinin kısalması.
- 40.7. Yasal ve banka içi limitlere çok yaklaşılmaması veya aşılması durumlarının sıklaşması.
- 40.8. Belli bir ürün grubu için risklerin artması.
- 40.9. Bankanın genel mali yapısının, varlık kalitesinin ve kârlılığının önemli ölçüde bozulması.
- 40.10. Bankanın piyasadaki itibarını olumsuz etkileyebilecek olayların yaşanması.
- 40.11. Varsa kredi derecelendirme notunun düşmesi.
- 40.12. Varsa bankanın borsa değerinin azalması veya borçlanma maliyetinin artması.
- 40.13. Borçlanma ve kredi temerrüt spreadlerinin (marjinin) genişlemesi.
- 40.14. Perakende ve diğer fonlama maliyetlerinin yükselmesi.
- 40.15. İlave teminat taleplerinin artması veya işlemlerin yenilenememesi.
- 40.16. Diğer bankalar tarafından verilen kredi limitlerinin veya taahhütlerinin düşürülmesi.
- 40.17. Mevduat çıkışlarının artması.
- 40.18. Uzun vadeli fon sağlamada güçlükler yaşanması ile kısa vadeli borçların yenilenememesi.
- 40.19. Özellikle kısa vade dilimlerindeki vade uyumsuzluğunun artmasıyla ortaya çıkan nakit akışlarında veya yapısal likidite pozisyonlarında kötüleşme oluşması.
- 40.20. Belirli bir fon kaynağında ortaya çıkan yüksek yoğunlaşma.

41. Şarta bağlı yükümlülükler ile bilanço dışı işlemlere ilişkin tetikleyici durumlar değerlendirilerek bu tür işlemler için erken uyarı göstergeleri belirlenmelidir.

2.1.1.5. BİLGİ İŞLEM SİSTEMLERİ

42. Yönetim kurulu, üst düzey yönetim ve ilgili diğer personele mevcut ve gelecekteki tahmini likidite pozisyonu hakkında, zamanında bilgi sağlayabilecek güvenilir bir bilgi işlem sistemi kurulmasını sağlamalıdır.
43. Bilgi işlem sistemleri aşağıdaki unsurları içerecek şekilde ve güvenilir bir yapıda oluşturulmalıdır;
 - 43.1. Likidite pozisyonunun, aktif olarak işlem yapılan her bir para birimi için münferiden ve toplulaştırılarak izlenebileceği,
 - 43.2. Likidite pozisyonunun, konsolidasyona tabi tüm birimleri içerecek şekilde ortaklık, şube ve grup bazında hesaplanabileceği,
 - 43.3. Şarta bağlı yükümlülükler ile bilanço dışı işlemlere ilişkin tetikleyici durumlar da dâhil olmak üzere likidite riski içeren tüm işlemlerin dikkate alınabileceği,
 - 43.4. Normal koşullarda gerekli olan raporlamaların stresli ekonomik koşullarda daha detaylı ve daha sık yapılabileceği,
 - 43.5. Gün içi, günlük, haftalık ve banka tarafından uygun görülen diğer zaman dilimleri için likidite pozisyonunun ve net fon ihtiyacının hesaplanabileceği,
 - 43.6. Yasal ve banka içi limitler ile işlem süreçlerinin izlenebileceği,
 - 43.7. Likidite riskinin izlenmesi kapsamında banka tarafından uygun görülen raporlamaların yapılabileceği ve
 - 43.8. Fon kaynaklarındaki yoğunlaşmanın seviyesini vade, kaynak cinsi, karşı taraf ve bunun gibi çeşitli açılardan ortaya koyabileceği bir şekilde yapılmalıdır.
44. Menkul kıymetleştirme pozisyonları veya türev işlemlerin yoğun olduğu bankalarda bilgi işlem sistemleri aşağıdaki alanlarda ortaya çıkabilecek tüm riskleri kapsmalıdır;
 - 44.1. Vade uyumsuzluğu ve varlıkların likiditesine ilişkin bilgiler dâhil teminatlı borç alıp verme işlemleri.
 - 44.2. Derecelendirme notunun değişmesinden veya varlık fiyatlarının hareketinden dolayı oluşan teminat çıkışları da dâhil türev işlemler.
 - 44.3. Şarta bağlı fonlama riskinin varlığını ortaya koyacak şekilde bilanço dışı fonlama araçları ile sözleşmeye bağlı olmayan yükümlülükler.
45. Bankaların bilgi işlem sistemleri, mevduatın ortalama vadesinin azalmasına veya mevduat tabanının kırılma hale gelmesine dair sinyalleri tespit edebilecek istatistiksel ve davranışsal analizlere olanak tanımalıdır.
46. Üst düzey yönetim, banka içi izleme kapsamında yapılacak raporlamaların içeriğine, formatına, sıklığına ilişkin usul ve esaslar ile söz konusu raporları hazırlayacak birimleri ve kişileri belirlemelidir.

47. Raporlamanın içeriğinde likidite ihtiyacının ölçümünü, likidite riskinin kontrol altına alınmasını ve riskin yönetimini destekleyici şekilde tasarlanmalıdır. Raporlarda mevcut likidite pozisyonlarının içsel ve yasal olarak belirlenen limitler karşısındaki durumu yer almalıdır. İstisnai işlemler ile limitlere yaklaşma veya aşımalar sürekli olarak izlenmeli ve bunların önem derecesine göre üst düzey yönetime veya gerektiğinde Merkez Bankasına raporlanmasına ilişkin usul ve esaslar belirlenmelidir.
48. Yasal likidite rasyoları ve/veya disponibilite ile Merkez Bankası tarafından gerektiğinde belirlenecek diğer önemli rasyolardaki aşımalar ile acil ve beklenmedik durum planının çalışmasını gerektirecek olaylar gibi ciddi likidite sorunları ivedilikle Merkez Bankasına bildirilmelidir.
49. Bilgi işlem sistemleri raporlaması, limitlere uyumun izlenmesinin yanı sıra likidite konusunda ortaya çıkabilecek sorunların tespit edilmesinde ve likidite krizlerinin yönetiminde yönetim kurulu ve üst düzey yönetime raporlama yapılacak yapıda olmalıdır.

2.1.2. NAKİT AKIŞLARI YAKLAŞIMI

2.1.2.1. GENEL HUSUSLAR

50. Likidite riskinin yönetilmesinde nakit akışları yaklaşımı kullanılarak belirli vade dilimleri için bilanço içi ve bilanço dışı varlık ile yükümlülüklerden doğacak olan nakit giriş çıkışları kapsamlı ve sağlıklı bir şekilde tahmin edilmelidir. Söz konusu tahminler aşağıdaki alanlarda kullanılmalıdır;
 - 50.1. Normal faaliyet şartlarında günlük net fonlama ihtiyacının izlenmesi,
 - 50.2. Stres senaryoları altında nakit akışı analizlerinin gerçekleştirilmesi.
51. Likidite ölçümü, bilanço içi ve bilanço dışı varlık ile yükümlülüklerden kaynaklanan fon girişleriyle fon çıkışlarının karşılaştırılmasını ve muhtemel net fon açıklarının belirlenmesi için varlıkların likidite değerinin hesaplanmasını içermelidir. Normal ve stresli ekonomik koşullar ile kriz dönemi senaryoları altında beklenen fon giriş ve fon çıkışları tahmin edilmeli ve ihtiyatlı olarak ölçülmelidir. Tahminler ileriye dönük olmalı ve makul varsayım ve tekniklere dayanmalıdır. Bu kapsamda likidite riskinin tespiti, ölçümü, izlenmesi ve kontrolü ile ilgili değerlendirilmesi gereken hususlar asgari olarak aşağıdaki gibidir;
 - 51.1. Varlık ve yükümlülüklerle ilişkin nakit akışlar.
 - 51.2. Şarta bağlı yükümlülükler ile bilanço dışı işlemlere ilişkin tetikleyici durumlar.
 - 51.3. Yabancı para cinsinden varlık ile yükümlülükler.
 - 51.4. Muhabir bankacılık işlemleri ile takas ve saklama faaliyetleri dâhil olmak üzere temel bankacılık faaliyetlerine ilişkin hususlar.
52. Nakit akışı yaklaşımları ile yapılan tahminlerde muhtelif vadeler için aşağıdakiler de dâhil olmak üzere çeşitli faktörler dikkate alınmalıdır;
 - 52.1. Günlük bazda fonlama kapasitesi ve likidite ihtiyacı değişikliklerine duyarlılık.
 - 52.2. Günlük likidite ihtiyacı, kısa vadeli ve bir yıla kadar olan orta vadeli fonlama kapasitesi.

- 52.3. Bir yılı geçen uzun vadeli likidite ihtiyacı.
- 52.4. Likidite sağlama kapasitesini etkileyebilecek olaylar ile faaliyetler ve stratejilere duyarlılık.
53. Nakit akışı tahminleri aktif olarak kullanılan tüm para birimlerini kapsamalı ve her bir para birimi bazında tahminler yapılmalıdır.

2.1.2.2. NET FONLAMA İHTİYACI, VADE PROFİLİ VE VADE UYUMSUZLUĞU LİMİTLERİ

54. Bankaların faaliyetlerine devam edebilmesi için, günlük fon ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde pozitif nakit akış pozisyonu ya da yeterli nakit oluşturabilecek varlıkları veya fon kaynakları olmalıdır.
55. Net fon ihtiyacı vade profilinin oluşturulması yoluyla değerlendirilmelidir. Bilanço içi ve bilanço dışı varlık ve yükümlülüklerin doğurduğu tüm nakit akışları, vade dilimlerine yerleştirilmeli ve her bir vade dilimi için nakit giriş çıkışları netleştirilmelidir. Ardışık vade dilimleri için net nakit giriş veya çıkışları toplanarak, her bir vade dilimi için net fon ihtiyacı tahmin edilmelidir.
56. Kısa, orta ve uzun dönem likidite ihtiyacının tespit edilebilmesi için vade profili yeterli sayıda vade dilimini kapsamalıdır. Özellikle bir haftaya kadar olan kısa vadeler günlük olarak, orta ve uzun vadeler ise daha geniş aralıklarla takip edilmelidir. Uygun vade dilimleri faaliyet türüne göre değişiklik gösterebilmektedir.
57. Vade profilinde kısa döneme odaklanılmasına karşın, orta ve uzun dönem vade dilimlerindeki uyumsuzluklar bilançonun barındırdığı muhtemel likidite problemlerinin göstergesi olarak değerlendirilmelidir.
58. Bankalar günlük, haftalık ve aylık başta olmak üzere kısa vade dilimlerindeki toplam net nakit çıkışı pozisyonları için içsel limitler belirlemelidirler. Limitler likidite risk iştahı ile uyumlu olmalı ve kötü piyasa koşullarının fon bulma kapasitesi üzerindeki potansiyel etkisini dikkate almalıdır. Vade uyumsuzluğu limiti, önemli pozisyonların bulunduğu her bir para birimi için belirlenmelidir.
59. Vade uyumsuzluğu limitleri, likidite risk yönetimi politikasında yazılı olmalı ve düzenli olarak gözden geçirilmelidir.

2.1.2.3. NAKİT AKIŞI TAHMİNİ VE TEKNİKLERİ

60. Nakit akışlarının bir bölümü sözleşmedeki vadelerine göre, kolayca tespit edilebilirken bir bölümü ise sadece belli varsayımlar altında tahmin edilebilmektedir. Sağlıklı nakit akış tahminleri yapılabilmesi için aşağıda yer alan hususlar dikkate alınarak gerçekçi varsayımlar kullanılmalıdır;
 - 60.1. Bilançonun gelecekteki büyüme oranı.
 - 60.2. Vadesi gelen varlık ve yükümlülüklerin yenilenme oranlarına ilişkin beklentiler.
 - 60.3. Fon temin etmek için teminat olarak kullanılacak likit varlıkların kalitesi ve oranı.
 - 60.4. Vadesiz mevduat ve kredili mevduat hesabı gibi, açıkça belirtilmiş bir vadesi olmayan varlık ve yükümlülüklerin davranışsal özellikleri.

- 60.5. Bilanço dışı varlık ve yükümlülüklerin doğurabileceği potansiyel nakit giriş çıkışları
- 60.6. Yabancı para birimlerinin dönüştürülebilmesi (konvertibilitesi).
- 60.7. Takas süresi ve saat farkları da dikkate alınarak varlıkların nakde dönüştürülebilmesi için gerekli olan süre.
- 60.8. Fon kaynaklarına erişim imkanı.
 61. Muhabir bankacılık işlemleri ile takas ve saklama faaliyetlerinin nakit akışlarına etkileri göz önünde bulundurulmalı ve bu etkilerin yönetimine ilişkin uygulamalar oluşturulmalıdır. Taraf olunan ödeme ve takas işlemlerinde yaşanabilecek sıkıntılar dikkate alınmalı ve ortaya çıkabilecek likidite ihtiyacı yönetilmelidir.
 62. Nakit akışları tahmin edilirken, fon kaynaklarına makul şartlarla ulaşımı etkileyebilecek genel ekonomik koşullar ve piyasa hareketleri dikkate alınmalıdır.
 63. Nakit akışlarının tahmininde kullanılan varsayımlara ve gerekçelerine, likidite risk yönetim politikaları içerisinde yer verilmek suretiyle söz konusu hususlar yazılı hale getirilmelidir. Varsayımlar ve gerekçeleri üst düzey yönetim tarafından onaylanmalı ve düzenli olarak gözden geçirilmelidir.
 64. Varsayımların belirlenmesinde piyasa gelişmeleri dikkate alınmalı, bunlar bankanın faaliyet yapısı, karmaşıklığı ve büyüklüğüyle uyumlu olmalıdır.
 65. Davranışsal nakit akış varsayımları tespit edilirken, tarihsel gözlemler kullanılmakta olup standart bir teknik bulunmamaktadır. Makul ve tutarlı bir şekilde belirlenen varsayımlar tarihsel veya ampirik kanıtlarla desteklenmelidir.

2.1.3. YABANCI PARA LİKİDİTE YÖNETİMİ

2.1.3.1. GENEL HUSUSLAR

66. Bankalar, önemli düzeyde faaliyetlerinin olduğu her bir para birimi bazında likidite pozisyonlarının ölçümü, izlenmesi ve kontrol altında tutulması için yeterli sisteme sahip olmalıdır. Bu sistem bankaların likidite riski yönetim yapısına dâhil edilmeli ve net fon ihtiyacının belirlenmesi, stres testi uygulanması ile acil ve beklenmedik durum planlarının oluşturulmasında kullanılmalıdır.
67. Önemli yabancı para pozisyonları gerçekçi ve sağlıklı kriterlere göre belirlenmeli, bu kriterler yazılı hale getirilmelidir.
68. Önemli düzeyde risk alınan yabancı para birimleri, ilgili yabancı para birimine ilişkin piyasalara erişimin tamamen durması veya ilgili para biriminin kolayca Türk parasına çevrilememesi gibi stresli ekonomik koşullarda ortaya çıkabilecek durumlar da dâhil değerlendirilerek strateji ve politikalar belirlenmelidir. Söz konusu strateji ve politikaların etkinliği düzenli olarak gözden geçirilmelidir.
69. Stresli ekonomik koşullarda fon kaynakları hızla eriyebildiğinden özellikle gelişmiş yabancı para piyasalarının bulunmadığı hallerde, bankalar önemli pozisyona sahip oldukları herhangi bir yabancı para birimi için belirli bir para piyasasına veya swap piyasasına bağımlı olmaktan kaçınılmalıdır.

2.1.3.2. KUR UYUMSUZLUĞU KONTROLLERİ

70. Normal ve stresli ekonomik koşullar için yabancı para likidite ihtiyacı değerlendirilmeli ve kur uyumsuzluğu kabul edilebilir seviyede tutulmalıdır.
71. Yabancı para cinsinden mevduat ve kısa vadeli risklerin, Türk parası cinsinden varlıkların fonlanması için kullanılması durumu ile yabancı para cinsinden varlıkların Türk parası ile fonlanması gibi kur uyumsuzluğuna yol açabilecek durumların ortaya çıkarabileceği vade uyumsuzluklarından kaynaklanan likidite riski göz önünde bulundurulmalı ve bu riskin yönetimine ilişkin gerekli uygulamalar belirlenmelidir.
72. Yabancı para riskten korunma (hedge) pozisyonları ve riskten korunma (hedge) stratejisi üzerinde olumsuz etkisi olabilecek, olası ani ve ters kur hareketlerinin riskleri izlenmeli ve değerlendirilmelidir. Bunun yanı sıra fonlamada kullanılan para biriminin değiştirilebilmesi için yabancı paraların dönüştürülebilmesi (konvertibilitesi) ve yabancı para piyasalarına erişim imkânları değerlendirilmelidir.
73. Önemli pozisyon taşınan tüm para birimlerinde günlük, haftalık ve aylık vadeler gibi önemli vade dilimleri için, toplam net likidite açığı limitleri belirlenmeli ve düzenli olarak gözden geçirilmelidir.
74. Bilançonun ağırlıklı olarak yabancı para cinsinden varlık ve yükümlülüklerden oluşması durumu haricinde, söz konusu limitlerin Türk parası için belirlenen limitlerden daha ihtiyatlı/düşük olması uygun olacaktır. Limitler belirlenirken aşağıdaki faktörler dikkate alınmalıdır;
 - 74.1. Türk parası cinsinden varlıkların fonlanması için kullanılan yabancı para cinsinden yükümlülüklerin miktarı ve tersi durumda varlıkların miktarı.
 - 74.2. Her bir döviz cinsinin dönüşümü (konvertibilitesi) ve fiyat volatilitesi, söz konusu yabancı para fonlarına erişim için gerekli süre, swap piyasalarının kapanması veya ciddi şekilde krize girmesi olasılığı.
 - 74.3. Türk parası ile her bir döviz kuru arasındaki dönüştürme (konvertibilite) farkı.
 - 74.4. Derinliği ve likiditesi başta olmak üzere yabancı para piyasalarının durumu ile faiz oranlarının seviyesi.
 - 74.5. Döviz piyasalarından fon sağlayabilme kabiliyeti, başka döviz cinslerinden olan likidite fazlasının diğer para birimlerindeki açığı kapatabilme imkânı, likiditenin grup içinde ve bölgeler arasında transfer edilebilme olanağı.
 - 74.6. Yabancı para cinsinden mevduat ve üstlenilen riskleri bulunan müşteriler ile Türk parası cinsinden mevduat ve üstlenilen riskleri bulunan müşterilerin davranışsal farklılıkları ile stresli ekonomik koşullarda yabancı para mevduatın çekilme oranı.
 - 74.7. Fon kaynaklarına erişimin kesintiye uğradığı durumlarda kullanılmak üzere alternatif yabancı paraya erişim olanaklarının mevcudiyeti.
 - 74.8. Yabancı para cinsinden ödeme yapan müşterilerin faiz oranlarındaki artış ve döviz kurlarındaki dalgalanma gibi, stres koşullarında ödeme gücü değişimi.

2.1.4. KAYNAK ÇEŞİTLİLİĞİ VE PİYASALARA ERİŞİM

İlke – Bankalar fonların, kaynak ve vadesini etkin şekilde çeşitlendirecek bir likidite stratejisi oluşturmalı, kaynak çeşitliliğinin sağlanmasını teminen fon sağlanan piyasalardaki varlık ve fon sağlayıcılarla güçlü ilişkiler içinde olmalıdır. Her bir kaynağın kısa süre içerisinde fon temin edebilme kapasitesi düzenli olarak izlenmeli, kapasitesinin sürekliliğini etkileyen unsurlar belirlenmeli ve gözlenmelidir.

2.1.4.1. GENEL HUSUSLAR

75. Bankalar, normal ve stresli ekonomik koşullarda güvenilir fon kaynakları sağlayabilmek adına kısa, orta ve uzun dönemlerde istikrarlı ve çeşitlendirilmiş likidite kaynaklarını kullanmalı ve ilgili piyasalara erişim sağlamalıdır. Kaynak çeşitliliğinin sağlanmasını teminen fon sağladığı piyasada varlığını ve fon sağlayıcılarıyla ilişkisini güçlü tutmalıdır.
76. Bankalar, düzenli olarak kaynaklarından kısa süre içerisinde makul maliyetle fon temin edebilme kapasitelerini değerlendirmelidir. Fon temin edebilme kapasitesinin geçerliliğinin/gücünün korunmasını teminen, bu kapasiteyi etkileyen unsurları belirlemeli ve izlemelidir.

2.1.4.2. LİKİDİTE STRATEJİSİ, PLANLARI ve LİMİTLERİ

77. Etkin varlık, kaynak ve vade çeşitliliğini sağlayacak likidite stratejisi oluşturulmalıdır. Likidite stratejisinde, fon kaynakları ile piyasa koşulları arasındaki korelasyon dikkate alınmalıdır.
78. Her bir fon kaynağı için varlık ve vade dilimi açısından yoğunlaşma limitleri belirlenmelidir. Yoğunlaşma limitleri belirlenirken finansal varlık ve piyasanın türü, karşı taraf, ihraççı ve fon sağlayıcıların özellikleri, vade, para birimi, coğrafi konum ve ekonomik sektör dikkate alınmalıdır. Bu limitlere uyum sürekli izlenmelidir.
79. Üst düzey yönetim, varlık ve yükümlüklerin yapısı, özellikleri ve çeşitliliği konusunda güncel olarak bilgi sahibi olmalı, içsel ve dışsal koşullardaki değişikliklerin etkilerini dikkate alarak likidite stratejisini düzenli olarak izlemelidir.

2.1.4.3. LİKİT VARLIKLAR

80. Günlük operasyonel ihtiyaçların karşılanması ve acil likidite ihtiyacının temini için yeterli miktar ve çeşitlilikte likit varlık bulundurulmalıdır. Likidite, varlıkların satışı ya da varlıkların teminat olarak kullanılması suretiyle sağlanabilmekte olup, likit varlıkların içerik ve miktarı bankanın faaliyet yapısı ve likidite risk profiliyle uyumlu bir şekilde belirlenmelidir.
81. Kriz durumlarında fiziksel olarak bulunan varlıkların satılması veya rehnedilmesi daha kolay olacağından, likit varlıkların yeterli bir bölümü, bankanın kurulu olduğu ülkede tutulmalıdır. Özellikle perakende müşterilere yoğunlaşılması durumunda, mudilerden gelebilecek mevduat çekiliş taleplerini karşılamak üzere yeterli fon bulundurulmalıdır. Bu kapsamda, likidite riski yönetimi için banka büyüklüğüne uygun

bir oranda, kriz zamanlarında kolayca satılıp nakde dönüştürülebiyecek hazine bonusu ve bunun gibi likit varlık tutulmalıdır.

82. Ana ortaklığı yabancı bir ülkede olan şube bankaları, yerel operasyonlarından kaynaklanan likidite ihtiyacını karşılamak üzere yeterli miktarda likit varlık bulundurmalıdır.

2.1.4.4. DİĞER FON KAYNAKLARI

83. Herhangi bir fon kaynağında ya da piyasada yoğunlaşmaktan kaçınılmalı, yoğunlaşmanın derecesi sadece büyüklük ve tutarla açıklanamadığından, yoğunlaşmanın derecesi belirlenirken asgari olarak aşağıdaki faktörler dikkate alınmalıdır;

83.1. Yükümlülüklerin vade yapısı ve çeşitliliği.

83.2. Teminatlı ve teminatsız borçlanma oranları.

83.3. Bir fon sağlayıcıya, birbiriyle ilişkili bir grup fon sağlayıcıya, bir piyasaya, finansal araca, finansal ürüne ve grup içi likiditeye olan bağımlılığın seviyesi.

83.4. Fon sağlayıcıların coğrafi konumları, faaliyet alanları veya ekonomik sektörleri.

83.5. Fonların para birimi.

84. Mevcut fon kaynaklarının özellikleri ve bunların likidite pozisyonu üzerindeki etkileri analiz edilmelidir. Bankalararası para piyasaları ve toptancı piyasalar gibi bazı fon kaynaklarının tasarruf mevduatı gibi geleneksel fon kaynaklarına göre daha istikrarsız olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Bu fon kaynaklarına bağımlılığın fazla olduğu durumlarda kaynak çeşitliliği artırılarak daha kaliteli ve daha yüksek oranda likit varlık bulundurulmalıdır.

85. Kriz zamanlarında daha önce taahhüt edilmiş olan fon kaynaklarına erişilemeyebileceği, fon sağlayıcının taahhüdünü yerine getirmeyebileceği göz önünde bulundurulmalı ve bu kaynaklara yoğunlaşmaktan kaçınılmalıdır.

86. Birden fazla yabancı para biriminde aktif olunması durumunda, önemli pozisyon taşınan her bir para birimi için fon kaynakları çeşitlendirilmelidir.

87. Varlık ve faaliyetlerin desteklenmesi için daha istikrarlı ve uzun vadeli fon kaynakları bulunmalıdır. Fon yapısı ve kaynakları analiz edilerek olumsuz koşullarda dahî devam edebilecek olanlar belirlenmelidir. Mevduat tabanının geniş olması durumunda istikrarı sağlayan özelliklerin tespitine yönelik olarak Türk parası veya yabancı para mevduat, tasarruf mevduatı/sigortaya tabi olmayan mevduat, perakende bankacılık/toptancı bankacılık gibi farklı mevduat türlerinin karşılaştırmalı davranışsal analizi gerçekleştirilmeli, istikrarlı mevduatın seyri ve seviyesi izlenmelidir.

88. Büyük fon sağlayıcılara veya mudilere olan borçlar sürekli gözden geçirilmelidir. Asgari en büyük on beş fon sağlayıcı veya birbiriyle ilişkili fon sağlayıcı grubu hakkındaki raporlar değerlendirilmelidir.

89. Fon sağlayıcılardan sağlanan fonların son bir yılda en yüksek, en düşük ve ortalama değerleri gibi tarihsel veriler izlenmelidir.

90. Üst düzey yönetimin gözden geçirmesine ihtiyaç duyulan yoğunlaşma durumlarında eşik değerler belirlenmeli, toplam mevduat tutarının önemli bir kısmının sınırlı sayıdaki mudilerde ya da mudi gruplarında yoğunlaşması durumunda mevduat tabanının genişletilmesi ve çeşitliliğin sağlanması için gerekli önlemler alınmalıdır.
91. Bazı bankalar tarafından birbiriyle ilişkili olan mevduatlar istikrarlı ve kalıcı fon kaynağı olarak görülse de, bu tür mevduatlarda yoğunlaşma olmaması için mevduat tabanı mümkün olduğu kadar genişletilmelidir.
92. İhtiyaç anında kullanılabilir olan grup içi fon transferleri, yeni tahvil ihracı, varlık satışı, Merkez Bankasından sağlanabilecek likidite ve bunun gibi alternatif fon kaynakları tespit edilmeli ve bu kaynakların etkinliği farklı senaryolar altında değerlendirilmelidir. Değerlendirmelerde tüm fon kaynaklarından her durumda fon sağlanamayabileceği veya bazılarında gecikmeli olarak fon sağlanabileceği dikkate alınmalıdır.

2.1.5. PİYASAYA ERİŞİM

2.1.5.1. GENEL HUSUSLAR

93. Piyasalara erişim, hem varlıkların likit hale dönüştürülmesi hem de yeni fon sağlanması açısından likidite riski yönetimi için kritik öneme sahiptir. Piyasalara erişimin ilgili personel veya birim tarafından aktif bir şekilde yönetilmesi, izlenmesi ve test edilmesi üst düzey yönetimin sorumluluğundadır.

2.1.5.2. PİYASADA MEVCUDİYET

94. Likidite risk yönetim stratejisine uygun olan piyasalardaki mevcudiyet ve bu mevcudiyetin sürdürülebilmesi; yeterli ve uygun alt yapı, süreç ve bilgi toplama sistemlerine düzenli yatırım yapılması ile sağlanabilir. Piyasalara zamanında erişimin sağlanabilmesi ve fon sağlayıcı karşı tarafların olup olmadığının belirlenebilmesi için kurulan sistemler ile dokümantasyon ve sözleşmeler düzenli olarak gözden geçirilmelidir.
95. Bankalararası para piyasası bankalar için önemli bir likidite kaynağıdır. Geçmiş tecrübelerle dayanarak bu piyasadaki sağlanabilecek olan borçlanma kapasitesi tespit edilmelidir. Bu piyasadaki günlük ve haftalık bazda sağlanacak Türk parası ve yabancı para likidite ihtiyaçlarının, kapasite dâhilinde tutulması için içsel limitler uygulanmalıdır. Bu kapsamda ihtiyaç olmamasına rağmen bu piyasadaki öngörülen seviyede fon sağlanıp sağlanamayacağı düzenli olarak test edilmelidir.
96. Bir bankanın bankalararası para piyasasından borçlanma kapasitesi, bankanın büyüklüğü, piyasanın derinliği, bankanın piyasadaki payı ve karşı taraflar tarafından uygulanan limitler gibi birçok faktöre bağlı olduğundan, kesin olarak belirlenemez. Dolayısıyla piyasadaki borçlanma için içsel hedefler belirlenirken bu hedeflerin gerçekçi olmasına ve daha önceden yeterli sayıda deneme yapılmış olmasına dikkat edilmelidir.
97. Sözleşmelerde üstlenilen risklerin satılabileceğine ilişkin hükümlerin yer alması ile menkul kıymetleştirme yoluyla varlık satışının gerçekleştiği piyasalarda sürekli işlem yapıyor olması, bankanın varlıklarını kullanarak sağlamaya çalıştığı repo yapmak gibi

likidite olanakları, stresli ekonomik koşullarda bankalara alternatif likidite kaynağı oluşturmaktadır. Ancak, menkul kıymetleştirme piyasalarının stresli ekonomik koşullarda likiditesinin azalacağı ve menkul kıymetleştirme yapmak gibi nakde dönüştürmenin zaman alacağı bu piyasalardan kısa sürede likidite sağlanamayacağı hususları dikkate alınmalıdır.

2.1.5.3. FON SAĞLAYICILARLA İLİŞKİLER

98. Likidite sağlanan fon piyasaları, aracılar ya da diğer üçüncü taraflar kullanılsa dahî, bankalar mevcut ya da muhtemel yatırımcıları/fon sağlayıcıları belirlemeli ve bunlarla güçlü ilişkiler kurmalıdır.
99. İhtiyaç duyulması halinde, Merkez Bankası ile iletişim kurulmalı ve bu iletişimin sürekliliği sağlanmalıdır.
100. İlişkinin gücünü gösteren iki önemli gösterge iletişimin ya da fon sağlanmasının sıklığıdır. Bu ilişkilerin güçlü olması, banka özelinde veya piyasaların genelinde gerçekleşen stresli ekonomik koşullarda, fon sağlayıcıların nasıl davranacaklarına ilişkin öngörüle bulunulmasına ve gereken tedbirlerin belirlenmesine yardımcı olacaktır. Her zaman makul şartlarda borçlanma kaynaklarına ilişkin araştırma geliştirme faaliyetleri yürütülmelidir.
101. Fon sağlayıcılarla güçlü ilişkiler kurmak önemli olmakla birlikte, piyasaların genelinde yaşanan problemler dolayısıyla fon sağlayıcıların likidite arz etmeme ihtimalleri değerlendirilmeli ve bu kapsamda fon kaynaklarının tükenmesi ya da piyasaların kapanma olasılığı stres testi senaryoları ile acil ve beklenmedik durum planlarının oluşturulmasında dikkate alınmalıdır.

ÜÇÜNCÜ KISIM

STRES TESTLERİNİN YÖNETİMİ

3.1. STRES TESTLERİ

İlke – Bankalar muhtemel likidite zayıflıklarının kaynaklarını tespit edebilmek ve mevcut bilanço içi ve dışı pozisyonunun tespit edilmiş likidite risk iştahıyla uyumlu bir şekilde hareket ettiğinden emin olmak için bankaya özel, piyasanın geneline ilişkin veya her iki durumu birlikte dikkate alan kısa süreli veya uzun döneme yayılabilecek sonuçları olan stres testi senaryolarını kullanarak likidite stres testlerini düzenli bir şekilde yapmalıdır. Stres testi sonuçları, likidite riski yönetim stratejisi ile politika ve pozisyonlar belirlenirken dikkate alınmalı, acil ve beklenmedik durum planları bu çerçevede hazırlanmalıdır.

102. Genel olarak bankaların yeterli likiditeye sahip olmaları, bir fonlama krizi sırasında yükümlülüklerini karşılayabilme gücü olarak tanımlanır. Dolayısıyla normal ekonomik koşullar altında fonlama gereksinimlerinin izlenmesi için yapılan nakit akım projeksiyonlarının yanı sıra bankalar, likidite durumlarına ilişkin olarak değişik olasılıklara göre oluşturulmuş senaryoları dikkate alarak;

-Stres testleri uygulamalı,

-Muhtemel likidite sıkışıklığı kaynaklarını tanımlamalı,

-Mevcut likidite riski pozisyonunun, belirlenmiş risk iştahı içinde olduğundan emin olmalı ve

-Gelecekte ortaya çıkabilecek likidite sıkışıklıklarının nakit akışları, likidite pozisyonu, kârlılık ve ödeme gücü üzerine olası etkilerini analiz etmelidir.

103. Senaryolar asgari olarak bankaya özgü veya piyasanın geneline ilişkin stresli ekonomik koşulları dikkate alacak şekilde oluşturulmalıdır. Bu senaryolar likidite sıkışıklığının kısa veya uzun süreli ortaya çıkabileceğini dikkate almalıdır. Bankalar, gerekli durumlarda, bir önceki maddede belirtilen amaçlar çerçevesinde ek stres testi senaryoları veya mevcut senaryoların şiddetini artırarak kullanmalıdırlar.
104. Stres testleri, stresli ekonomik koşullara ilişkin senaryoların solo ve konsolide bazda bankaya etkisine ilişkin analiz imkânı sağlamaktadır. Dolayısıyla organizasyon yapısından ve likidite riski yönetiminin merkezileşme derecesinden bağımsız olarak, muhtemel likidite riski kaynakları analiz edilmiş olmaktadır. Testler, günlük dâhil olmak üzere farklı zaman aralıklarını içerecek şekilde uygulanmalıdır.
105. Stres testleri, uygunlukları yönetim kurulu ve üst düzey yönetim tarafından düzenli olarak gözden geçirilen makul senaryolara sahip olmalıdır. Üst düzey yönetim, etkin bir stres testi sürecinin uygulanabilmesi için bu sürece aktif olarak katılmalı ve likidite probleminin olmadığı ekonomik koşullarda dahî ihtiyatlı ve zorlayıcı stres senaryolarının anılan süreçte dikkate alınmasını sağlamalıdır.
106. Testler toplam yabancı para pozisyonuna, önemli miktardaki döviz kurlarının ayrı ayrı net pozisyonlarına ayrıca Türk parası pozisyonuna yönelik uygulanmalıdır.
107. Uygulanacak testlerin sıklığı ve kapsamı, banka bilançosunun ve likidite riski pozisyonlarının büyüklüğü, bankanın faaliyet gösterdiği farklı finansal sistemler içerisindeki önemi ile uyumlu olmalıdır.
108. Bankalar, piyasa volatilitésinin artması ya da Merkez Bankasının talep etmesi gibi özel durumlarda testlerin sıklığını artırmaya imkân verecek etkinlikte, hızlı ve esnek bir bilgi işlem sistemine sahip olmalıdır.
109. Likidite pozisyonuna ilişkin stres testleri yapılırken, bankalar diğer riskler için yapılmış stres testlerinin sonuçları ile riskler arasındaki bağlantıları dikkate almalıdır.

3.2. STRES TESTİNDE KULLANILAN KALEMLER

110. Bankalar, stres testleri için varlık, yükümlülük ve itibar riski nedeniyle sözleşmeye bağlı olmasa dahî likidite temini gereksinimine yol açan işlemler dâhil bilanço dışı işlemlerin nitelikleri ile bu kalemlerin stres senaryoları altında likiditeye olan katkılarını veya ortaya çıkarabilecekleri likidite ihtiyaçlarını analiz etmelidir.

3.2.1. VARLIKLAR

111. Banka aktiflerinin likiditesi temel olarak nakde dönüştürülebilme kabiliyetlerine göre tespit edilmektedir. Bankalar varlıklarını görece likiditelerine göre sınıflamalıdırlar.
112. Sınıflamanın yanı sıra aşağıda yer verilen tasnif sisteminin de kullanılması durumunda varlıkların muhtelif kategorilere ayrılmasında kullanılan ölçütlerden/özelliklerden

daha ihtiyatlı kuralların uygulanması şartıyla, varlıkların kategorilere ayrılması mümkündür;

-Nakit (tüm koşullarda kullanılabilir kaynak),

-Kamu menkul kıymetleri gibi hızla satılabilecek, repoya ya da teminata konu edilebilecek varlıklar,

-Kamu dışı borçlanma araçları, hisse senetleri gibi diğer satılabilir varlıklar,

-Bankaya, satılması durumunda görece kısıtlı miktarda likidite sağlayabilecek diğer üstlenilen riskler ve varlık portföyleri ile

-Likit veya satılabilir nitelikte olmayan diğer varlıklar.

113. Yukarıdaki her bir kategoride yer alan üçüncü taraflara rehnedildiği için ya da diğer pozisyonlarla ilişkilendirilmesi nedeniyle likidite temini amacıyla kullanılabilir durumda olmayan varlıklar "likit veya satılabilir nitelikte olmayan diğer varlıklar" olarak sınıflandırılmalıdır.

114. Yukarıdaki analiz çerçevesinde bankalar, farklı varlıkların stresli ekonomik koşullar altında likidite yaratma kabiliyetlerini değerlendirmelidir. Varlıkların nakde dönüştürülmesine ilişkin olarak beklenen kayıp seviyesi, fiyatlarda iskonto ve stres koşulları altında işlemlerin gerçekleşmesi için gereken süre de dikkate alınmalıdır.

115. Sözleşmeye bağlı nakit girişi sağlayan varlık portföyleri için alacakların ne kadarının tahsil edilebileceği değerlendirilmelidir. Bankalar sadece düzenli nakit akışı sağlayan ve stresli ekonomik koşullarda dahi temerrüde düşmesi beklenmeyen müşterilere ilişkin alacakları dikkate almalıdırlar.

3.2.2. YÜKÜMLÜLÜKLER

116. Bir bankanın yükümlülüklerinin yol açacağı likidite ihtiyacı, fon kaynaklarının güvenilirliği, istikrarı ve kalıcılığına göre belirlenir. Bankalar sermaye dışındaki fon kaynaklarından, çeşitli koşullar altında bankada kalma eğiliminde olanları ve olası problemleri durumlarda hızla çıkacak olanları analiz ve tespit etmelidir.

117. Finansal kuruluşlar, riskten korunma (hedge) fonları gibi toptan fon sağlayıcılarından temin edilen teminatlı veya teminatsız fonlar, bankaya özel ve/veya piyasanın genelinde görülen stresli ekonomik koşullarda, daha az güvenilir fon kaynakları olabilmektedir. Bankalar toptan fon piyasalarının, stresli ekonomik koşullarda fon sağlayamama veya bu piyasalardan temin edilmiş fonların yenilenmeme olasılıklarını değerlendirmelidirler.

118. Bankalar, bir kriz senaryosunda, tarihsel eğilimleri ve mevduat müşterilerinin davranışlarını etkileyen aşağıdaki faktörleri dikkate alarak değerlendirme yapmalıdır;

118.1. Mevduatın büyüklüğü (büyük ya da küçük mevduatlar).

118.2. Yeni mevduat kanalları (doğrudan, internet veya aracı kullanılarak).

118.3. Mevduat sigortasının düzeyi.

118.4. Mevduat sahibinin banka ile risk ilişkisinin olup olmadığı.

- 118.5. Perakende, küçük işletme, kurumsal firma, özel bankacılık ve off-shore gibi müşteri tipine göre mevduatların görece istikrarı.
- 118.6. Maaş hesapları gibi bazı özel mevduat tiplerinin mevduat amacı olarak stres zamanlarında daha istikrarlı olup olmadığının değerlendirilmesi.
- 118.7. Çekirdek mevduat analizi, yenilenme tarihçesi analizi ve bunun gibi mevduatın davranışsal analizi.
119. Yukarıdaki analizler aracılığıyla mevduatın bir kriz durumunda geri çekilme oranları tahmin edilmeye çalışılmalıdır.

3.2.3. BİLANÇO DIŞI POZİSYONLAR

120. Bankalar, stresli ekonomik koşullar altında bilanço dışı işlemlerinden kaynaklanacak likidite riski düzeyinin artması durumuna ilişkin değerlendirme yapılmalıdır.

3.2.3.1. GARANTİLER VE TAAHHÜTLER

121. Bankaların müşterilerine verdikleri akreditifler, teminat mektupları ve henüz kullanılmamış risk limitleri gibi kredi kullandırma taahhütleri, stresli ekonomik koşullarda normalin üzerinde nakit çıkışına neden olabilmektedir. Bankalar normal ekonomik dönemlerde nakit çıkışlarını belirlemeli ve sonrasında stresli ekonomik dönemlerde nakit çıkışlarında olabilecek artışları tahmin etmelidir.
122. Banka başkasından temin ettiği kredi kullanma ve garanti alma taahhütlerine, bir ekonomik kriz halinde güvenilebileceğini değerlendirmelidir. Bankaların üçüncü bir tarafça garanti edilmiş varlıkları elinde bulundurduğu ya da bu varlıklara karşılık fon toplamış olduğu durumlarda, üçüncü tarafın kredi değerliğinde gerileme olması halinde bankanın fonlamaya ilişkin likidite riski yükselecektir. Bu varlıkların satış değeri düşecek, bu varlıklar karşılığında yapılan borçlanmalar için ilave teminat verilmesi gerekebilecektir.

3.2.3.2. MENKUL KIYMETLEŞTİRME

123. Bankalar menkul kıymetleştirme pozisyonları, varlık satışlarını tetikleyebilecek sözleşme koşulları, programlı ödemeler ve erken itfalar nedeniyle nakit çıkışları dâhil olmak üzere, yapılarının likidite pozisyonlarını nasıl etkileyeceğini ve olumsuz piyasa koşullarında hangi tetikleyici olayların gerçekleşme olasılığının daha yüksek olduğunu değerlendirmelidir.
124. Bankalar, sözleşme yükümlülükleri dışında, itibarının zarar görmemesi için, stresli ekonomik koşullar altında taşıdığı menkul kıymetleştirme pozisyonuyla bağlantılı olan, muhasebesel olarak konsolide ediliyor olsun ya da olmasın özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketine likidite desteğinde bulunabilir veya menkul kıymetleştirilen varlıkları piyasadan satın almak zorunda kalabilir.
125. Bankalar likiditelerinin özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketleri nedeniyle olumsuz etkilenme ihtimallerini dikkate almalıdır. Özel amaçlı menkul kıymetleştirme şirketinin sponsor bankadan muhtemel fon kullanımı, menkul kıymetleştirilen varlıkların geri satın alınması için gerekli fon ve özel amaçlı menkul kıymetleştirme

şirketinin bankada bulundurduğu mevduatı geri çekmesine neden olabileceği göz ardı edilmemelidir.

126. Bu hususlardan ayrı olarak bankalar bir likidite sorunu ile karşı karşıya kaldıklarında veya piyasada bir kriz yaşandığında yeni menkul kıymetleştirme işleminin yapılamayabileceğini göz önünde bulundurmalıdır.

3.2.3.3. TÜREVLER VE DİĞER İŞLEMLER

127. Bankalar, çeşitli koşullara bağlı olarak gerçekleştirilen kısa vadeli borçlanmaları, türevleri ve diğer benzer özellikteki sözleşmeleri nedeniyle stresli ekonomik koşullar altında söz konusu koşulların gerçekleşmesinin likidite riskine etkisi ile ilgili değerlendirme yapmalıdır. Bankanın kredi derecesinde önemli bir gerileme olması veya türev pozisyonlarının değerinde ya da üstüne türev yazılan varlıkların fiyatında gerileme olması halinde, karşı tarafların ek teminat isteme olasılıkları bu kapsamda değerlendirilmelidir.

3.2.4. KONSOLİDE LİKİDİTE RİSK YÖNETİMİ

128. Herhangi bir konsolide topluluğa dâhil olan bankalar, bir ekonomik kriz durumunda, grup içine/içinden kısa dönem fonlama ve fonlama taahhütleri dâhil olmak üzere, grup içi işlemlerin nasıl ele alınacağını değerlendirmelidir.
129. Bölgesel/yerel bir kriz senaryosunda bankalar grup içi fon kullanma imkanlarından sadece, "cayılmaz taahhüt" içeren anlaşmaları ve kriz durumunda ödeme yapılacağına ilişkin kabul edilebilir bir seviyede kesinliği bünyesinde barındıran fon sağlama anlaşmalarını, olası fon girişi olarak değerlendirebilirler. Vade sonunda grup içi mevduatların kapatılmayacağına ilişkin varsayımlar, resmi sözleşmeler varsa kullanılabilir. Kriz senaryosunun bütün grubu etkileyeceği varsayıldığında, normal olarak grup içinden veya genel merkezden fon desteği sağlanacağına ilişkin varsayım makul olmayacaktır.

3.3. SENARYOLAR VE VARSAYIMLAR

130. Bankalar makul şiddette stres senaryoları oluşturmalı ve bunların sonucunda ortaya çıkan nakit akışı ihtiyaçlarını değerlendirmelidir. Tarihsel olaylar ve uzman personelin kanaatleri doğrultusunda stres testleri oluşturulmalıdır. Bu testler farklı stres durumlarında kullanılmakla beraber asgari olarak aşağıda yer alan türden senaryolara yer vermelidir;
 - 130.1. Bankaya özgü kriz senaryosu.
 - 130.2. Piyasada genel bir kriz senaryosu.
 - 130.3. Birleşik senaryolar (bu ikisinin bir kombinasyonu).
131. Her bir senaryoda varlık, yükümlülük ve bilanço dışı işlemlerin nakit akışlarının zamanlamasının tespiti ve ilgili senaryo koşulları altında bu nakit akışlarının gerçekleşme olasılığı değerlendirilmelidir. Likidite ihtiyaçlarının tespitinde sözleşmeye bağlı olan ve olmayan tüm nakit akışları dikkate alınmalıdır.

132. Stres senaryoları belirlenirken faaliyet kolları, ürünler ve fon kaynaklarına ilişkin spesifik riskler dikkate alınmalıdır.
133. Stres testleri için ihtiyatlı varsayımlar kullanılmalıdır. Senaryonun türüne ve şiddetine bağlı olarak, asgari olarak aşağıda sayılan varsayımlar dikkate alınmalıdır.
- 133.1. Fon Kaynaklarına İlişkin Varsayımlar;
- Varlık piyasasının likiditesinin az olması ve likit varlıkların değerinin azalması,
 - Gerçek kişi mevduatlarında olağanüstü çekilişler olması,
 - Teminatlı ve teminatsız fon kaynaklarına ulaşılamaması,
 - Fon piyasaları arasında korelasyon bulunması veya fon kaynaklarının etkin şekilde çeşitlendirilememesi,
 - Banka kullanımına sunulmuş şarta bağlı likidite kanalları bulunması,
 - Merkez Bankası kaynaklarının kullanılabilmesi,
 - Takas süresinin dikkate alınması ve
 - Yüksek oranda erken ödeme opsiyonlarının kullanıldığı durumun dikkate alınması.
- 133.2. Fon İhtiyaçlarına İlişkin Varsayımlar;
- Şarta bağlı yükümlülükler ile üçüncü taraflara veya bankanın iştirak veya bağlı ortaklıklarına, yurt dışı şube ya da ana ortaklıklarına tahsis edilmiş fon kanallarından muhtemel çekilişler olması,
 - Bilanço dışı işlem ve faaliyetlerden kaynaklanan fon çekilişleri olması,
 - Karmaşık ürün ve transferlerle ilişkili fon çekilişleri olması,
 - İlave teminat çağrısının ya da teminat gereksiniminin ortaya çıkması ve
 - Bilançonun büyümesine ilişkin tahminler.
- 133.3 Diğer Varsayımlar;
- Yabancı para dönüştürülmesine (konvertibilitesine) ve yabancı para piyasalarına erişime ilişkin imkânlar,
 - Fonların yasal, düzenleyici, operasyonel, saat diliminin farklı olması gibi kısıt ve sınırlamaları sebebiyle bankalar, sektörler ve sınırlar arasında transfer edilebilme imkânı,
 - Kredi derecesinde değişime bağlı olarak ortaya çıkacak ödemelerin etkileri,
 - Varlıkların likiditeye çevrilebilmesine ilişkin operasyonel kısıtlar,
 - Kredilerin takibe dönüşüm oranlarında meydana gelen artışın etkileri.
134. Stres testi yapılırken, işlem yapılan üçüncü tarafların ve/veya onların saklama ve muhabir bankalarının alacağı aksiyonların, gün içi likidite yönetimi de dâhil olmak üzere, nakit akışlarının zamanlamasını nasıl etkileyeceğine dair bankalar tarafından değerlendirmeler yapılmalıdır. Yukarıdaki analiz takas işlemleri için saklama ve muhabir bankaların kullanılması durumunda, bu kuruluşların gün içi kredilerine getirdikleri kısıtlamalarla ilgili değerlendirmeleri de içermelidir. Oluşturulan stres

testinin müşterilerin günlük üstlenilen risklerde ve bunların bankanın kendi likidite pozisyonuna olan etkisine ilişkin değerlendirmeler de yapılmalıdır.

135. Oluşturulan senaryo ve kullanılan varsayımların, gerekli niteliklere sahip ve banka için uygun olup olmadıkları, yönetim kurulu ve üst düzey yönetim tarafından düzenli olarak onaya ve gözden geçirmeye tabi tutulmalıdır. Gözden geçirmeler piyasa koşullarındaki, bankanın iş modeli ile faaliyetlerinin yapı, hacim ve karmaşıklığındaki değişiklikler ile gerçek stres koşullarında yaşanmış deneyimleri dikkate alarak gerçekleştirilmelidir.
136. Bankanın tüm senaryoları ile kullandığı senaryo varsayımları likidite riski yönetim politikasında tanımlanmalı ve yazılı hale getirilmelidir.

3.3.1. BANKAYA ÖZGÜ KRİZ SENARYOLARI

137. Bankaya özgü senaryolar gerçekleşmiş veya gerçekleşmesi muhtemel olan sorunlar, aktif kalitesi sorunları, kredi derecesinde üç kademelik bir azalış, bankanın kredibilitesine veya yönetimine ilişkin sorun söylentileri gibi sorunlar nedeniyle bankanın kendisine ya da dâhil olduğu gruba duyulan kamuoyu güveninin azalabileceği varsayımını içermelidir. Bu senaryolarda yoğun bir kriz ortamında bankanın nakit akışlarının ne şekilde olacağına ilişkin öngörüsü yer almalıdır. Diğer önemli bir varsayım, bankanın birçok yükümlülüğünün yenilenemeyeceği, dolayısıyla likidite tamponlarına başvurulması gerektiğidir.
138. Mevduat toplayan bankalara özel olarak 'toplu mevduat çekilişlerini' de içerecek tipik bir senaryonun asgari olarak aşağıdaki varsayımlara sahip olması gerekmektedir;
 - 138.1. Müşterilerin vadesinden önce mevduatlarını çekmeleri nedeniyle çok yüksek mevduat çıkış oranları.
 - 138.2. Bankalararası mevduatların vadesinde geri ödenmesi.
 - 138.3. Piyasadan teminatlı ya da teminatsız yeni kaynak bulunamaması.
 - 138.4. Satılabilir/serbest menkul kıymetlerin düşük fiyatla satışına mecbur kalınması.
139. Yabancı ortaklı bankalar kullanacakları senaryolarda özellikle bağlı buldukları gruba yayılmış bir likidite krizinin kendi likiditeleri üzerindeki etkilerini değerlendirmelidir.
140. Bankaya özgü diğer bir senaryoda ise kısa vadeli düşük şiddette bir likidite krizi bankanın uzun vadeli likiditesini olumsuz etkilediği varsayımı dikkate alınmalıdır. Bu senaryoda piyasa veya kamuoyu gözünde bankaya ilişkin algının değişmesiyle başlayan süreç, bankanın fonlara erişimini etkileyebilmekte ya da likidite ihtiyacının ciddi bir şekilde artmasına neden olabilmektedir. Bankalar mevcut likidite riski yönetim süreçlerinin bir parçası olarak içinde buldukları koşullara uygun senaryolar uygulamalıdır.

3.3.2. PİYASANIN GENELİNE İLİŞKİN KRİZ SENARYOLARI

141. Genel piyasa krizi senaryoları, bir ya da daha fazla piyasada faaliyet gösteren çok sayıda finansal kuruluşun likiditesinin krizden etkilendiğinin varsayıldığı senaryolardır. Bu senaryolarda kullanılacak özellikler aşağıdaki gibidir;

- 141.1. Piyasanın genelinde bir likidite sıkışıklığı, teminatlı ya da teminatsız fon kaynaklarında daralma, daha evvel yüksek likiditesi olan piyasaların eşzamanlı olarak işlemez hale gelmesi.
 - 141.2. Karşı taraf temerrütleri.
 - 141.3. Varlıklar repoya konu edilirken ya da satılırken önemli iskontoların gerekmesi.
 - 141.4. Bankaların kredi kalitesine ilişkin kamuoyu algısının değişmesi sebebiyle fonların bankalar arasında yer değiştirmesi, bunun da bankaların fonlara erişim kabiliyetinde önemli değişikliklere yol açması.
 - 141.5. Döviz dönüştürülmesinde (konvertibilitesi) kısıtlamalar.
 - 141.6. Ödeme ve takas sisteminin çalışmasını engelleyecek operasyonel aksaklıklar veya takas işlemlerinde kesinti olması.
142. Bazı varlık ve yükümlülüklerle ilişkin nakit akışlarının, piyasanın geneline ilişkin senaryoda, bankaya özgü senaryoya göre oldukça farklı olabileceği hususu dikkate alınmalıdır. Banka, genel bir piyasa krizi senaryosunda, satılabilir borçlanma araçlarının gelecekteki nakit akışlarının seviyesi ve zamanlaması üzerinde daha az kontrolü söz konusu olacağından farklı stres senaryolarındaki fiyat risklerini yansıtma üzere uygun iskonto faktörleri belirlemelidir.

3.3.3. BİRLEŞİK SENARYOLAR

143. Hem bankaya özgü hem de genel piyasa kriz senaryolarının özelliklerini bir arada taşıyan bu üçüncü tür senaryolarda, bankaların bankaya özgü ve genel piyasa krizi senaryolarının varsayımlarını ve beklenen etkilerini basit bir toplama yöntemi ile toplulaştırarak dikkate alması uygun bir yaklaşım değildir. Birleşik senaryoda, diğer senaryolardaki farklı stres koşullarının beraber nasıl etkileşim gösterebileceği (korelasyon etkisi) dikkate alınarak, varsayımlar ve kriz şiddeti üzerinde gerekli değişiklikler yapılmalıdır.
144. Birleşik senaryoda asgari olarak aşağıda yer verilen faktörler dikkate alınmalıdır;
- 144.1. Herhangi bir krizden daha fazla sayıda finansal kuruluş etkileneceği için, bankaya özgü senaryoda kullanılan bazı varsayımlarda ayarlamalar yapılmalı, hızlı ve şiddetli bir mevduat çekilişi yerine görece düşük şiddette ancak daha kalıcı bir mevduat çekilişi yaşanması gibi durumlar göz önünde bulundurulmalı.
 - 144.2. Varlık piyasalarının daha az likit ve piyasa katılımcılarının daha yüksek likidite ihtiyacı içinde olması nedeniyle yüksek miktarda varlığın satılmaya ya da repoya konu edilmesi sonucunun ortaya çıkabileceği, dolayısıyla varlıkların çok daha yüksek iskontolarla işleme tabi tutulabileceği hususu dikkate alınmalı.

3.3.4. ASGARİ STRES DÖNEMİ

145. Bir bankanın en azından, likidite krizinin genelde en yoğun şekilde yaşandığı başlangıç döneminde öncelikli taahhütlerini ödeyebilme kabiliyeti, faaliyetlerine devam edebilmesi için büyük önem taşımaktadır.

146. Genel olarak, bir bankanın asgari olarak strese maruz kalacağı süre bankaya özgü kriz senaryoları için en az beş iş günü, genel piyasa kriz senaryoları ve birleşik senaryolar için ise en az bir ay olarak varsayılmalıdır. Bankanın likidite riski profili gerektirdiği takdirde strese maruz kalınacak süreler daha uzun olmalıdır.

3.4. STRES TESTİ SONUÇLARININ KULLANILMASI

147. Stres testi sonuçları bankanın genel likidite riski yönetim sürecine entegre olmalıdır. Bu kapsamda, üst düzey yönetim tarafından gerçekleştirilmesi gereken hususlar aşağıdaki gibidir;
- 147.1. Stres testi senaryoları ve varsayımları, iyileştirici ve risk azaltma yönünde yapılacak değişiklik ihtiyaçlarını tespit etmek üzere düzenli olarak değerlendirilmeli.
- 147.2. Senaryo ve ilgili varsayım seçenekleri yazılı hale getirilerek stres testi sonuçlarıyla beraber gözden geçirilmeli.
- 147.3. Stres testi sonuçları ile bankanın likiditeye ilişkin tespit edilmiş zayıflıkları ve önerilen tedbirler yönetim kuruluna raporlanmalı ve bankalar bu uygulamaları yazılı bir süreç çerçevesinde gerçekleştirmeli.
- 147.4. Stres testi sonuçları, bankanın stratejik planı ile likidite risk yönetimi politikalarının oluşturulmasında ve banka içi limitlerin belirlenmesinde dikkate alınmalı, ayrıca her bir stres testi uygulaması sonucunda likiditeye ilişkin limitlere ne kadar yaklaşıldığına ilişkin izleme yapılmalı.
- 147.5. Stres testi sonuçları likidite sıkışıklığına düşülmesi durumunda uygulanacak olan acil ve beklenmedik durum planının hazırlanmasında ve etkinliğinin değerlendirilmesinde kullanılmalı.
- 147.6. Fon ihtiyacı veya fazlasına ilişkin yapılan tahminlerin bankanın risk iştahıyla belirlenmiş sınırlardan önemli ölçüde farklı olması durumunda, üst düzey yönetim likidite pozisyonunun değiştirilmesine ya da yönetim kurulu ile yapılan istişare neticesinde acil ve beklenmedik durum planının uygulanmasına karar vermeli.
148. Likidite riski profili üzerinde önemli etkisi olan faktörlerin belirlenmesi ve analiz edebilmesi için stres testlerinin temel varsayımlar karşısındaki duyarlılığı analiz edilmelidir. Bu duyarlılık analizi bankanın belirli faktörlere karşı kırılganlığının derecesine ilişkin ilave göstergeler geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.

3.5. STRES TESTİ STANDARLARININ UYGULANMASI

149. Bankalar, yukarıda yer alan açıklamalar çerçevesinde stres testini solo ve konsolide bazda uygulamalıdır. Yabancı bankaların şubeleri ise stres testini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki faaliyetlerini dikkate alarak uygulamalıdır.
150. Bu rehberin stres testi uygulamasına ilişkin hükümleri “Bankaların Sermaye ve Likidite Planlamasında Kullanacakları Stres Testlerine İlişkin İyi Uygulama Rehberi”ndeki ilke ve kurallarla birlikte ele alınmalıdır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

RİSK ANALİZ SÜREÇLERİNİN YÖNETİMİ

4.1. LİKİDİTE TAMPONLARI

- İlke – 8** Bankalar teminatlı ve teminatsız fon kaynaklarına erişimin ciddi şekilde zorlaştığı veya tamamen durduğu stresli ekonomik koşullar dâhil olmak üzere likidite sıkışıklığı yaşanması ihtimaline karşı portföylerinde teminata konu edilmemiş ve yüksek kaliteli likit varlıklar bulundurulmalıdır. Söz konusu varlıkların kullanılabilmesine ilişkin herhangi bir yasal, düzenleyici ya da operasyonel engel bulunmamalıdır.
151. Bankaya özel veya piyasanın genelinde likidite sıkışıklığının yaşandığı dönemlerde, bankaların krize karşı dayanıklılık gösterebilmesi için, ihtiyaç halinde satılmak ya da teminata konu edilmek suretiyle likidite temininde faydalanılacak henüz teminata veya repoya konu edilmemiş yüksek kaliteli likit varlıkların bulundurulması gereklidir. Bankaların likidite stres testi senaryolarında tanımlanmış muhtelif durumlara karşı stratejik likidite rezervi olarak bahsi geçen şekilde bir likidite tamponu bulundurmaları gerekmektedir.
152. Likidite sıkışıklığı zamanlarında ihtiyaç duyulabilecek tahmini fon tutarı ile teminata konu edilmemiş yüksek kaliteli likit varlık tutarı arasında ilgi ve dengeler oluşturulmalıdır. İhtiyaç duyulabilecek fon tutarının tahmini yapılırken mevcut fonların çekilebilme ihtimali, sözleşmeye dayalı olan ya da olmayan nakit akışları, teminatsız fon kaynaklarından ilave fon sağlanamaması, yüksek kaliteli likit varlıklar dışındaki varlıkların teminatıyla sağlanacak fon kaynaklarına ulaşmada sorunlar yaşanması gibi durumların dikkate alınması gerekmektedir.
153. Likidite risk iştahı ile uyumlu biçimde elde tutulacak likidite tamponu likidite stres testi senaryolarında ortaya çıkan değişik vade dilimlerine ilişkin fon açıklarını kapatmaya yetecek miktarda olmalıdır. İlgili stres testi senaryolarındaki varlıkların likidite temini amacıyla kullanılması sürecinde değerlerinin nasıl değişeceği hususu dikkate alınmalıdır.
154. Likidite tamponu, hem stres koşullarında beklenmedik nakit ihtiyaçlarının karşılanmasını hem de gün içi nakit akışlarının aksamadan idame ettirilmesini sağlayacak şekilde belirlenmelidir.
155. Bankaların likidite tamponlarını, büyük kısmı son derece likit ve bankanın mali durumundan bağımsız olarak önemsiz miktarda veya sıfır iskontoya tabi tutularak veya zarara katlanarak kolayca ve hızla satılabilecek en likit varlıklardan oluşturmaları beklenmektedir. Bu tür varlıklar banka açısından kritik önem taşıyan, likidite krizlerinin başlangıç safhasındaki acil ihtiyaçları karşılamaya yetecek miktarda olmalıdır. Bunlar arasında nakit, ülke hazineleri veya Merkez Bankası tarafından ihraç edilmiş/garanti edilmiş yüksek kredibiliteye sahip menkul kıymetler ve kamu kuruluşları tarafından veya çok taraflı kalkınma bankaları tarafından çıkarılmış benzeri borçlanma araçları yer almaktadır. Kredi riski standart yaklaşımında, %0 risk ağırlığına gidebilecek nitelikteki varlıklar bu kapsamda sayılmaktadır.

156. Bankalar, stres dönemini zararsız veya düşük kayıplarla tamamlayabilmek için, yukarıdaki maddeye ek olarak yüksek likiditede ve ikincil derecede likit varlıklarla tampon içeriğini genişletmelidir. Kredi riski standart yaklaşımında, %20 risk ağırlığına gidebilecek nitelikte ülke merkezi yönetimleri veya Merkez Bankası, kamu kuruluşları veya çok taraflı kalkınma bankaları tarafından ihraç veya bunlar tarafından garanti edilmiş yüksek kalitede şirket bonoları ve menkul kıymetleri bu kapsamda sayılmaktadır.
157. Likidite tamponu uygun nitelikteki varlıkların karışımından oluşur. Bankalar tarafından tutulan likit varlıkların türlerinde, yoğunlaşma limitleri göz önünde bulundurularak yeterince çeşitlilik olmalıdır. Bankalar, likit varlıklarına, kredi ve piyasa riskine bağlı fiyat dalgalanmalarına karşı uygun iskontoları uyguladıktan sonra bunların değerlerini dikkate almalıdır.
158. Bankalar likidite tamponuna dâhil edecekleri likit varlıkları tanımlamakta, bunların nitelik ve likidite düzeylerini görece olarak ayırt etmek amacıyla kullanacakları politika ve kriterleri likidite riski yönetim politikasında yazılı olarak belirlenmelidir. Likidite tamponuna dâhil edilecek varlıkların yeterliliklerinin belirlenmesinde bankaların dikkate alacakları temel bazı özellikler aşağıda ayrı başlıklarla ele alınmıştır.

4.1.1. VARLIK ÖZELLİKLERİ

159. Serbestlik; bankanın likiditeye ihtiyaç duyduğu durumda, varlıkların kullanılmasına engel teşkil edecek hiçbir yasal veya operasyonel kısıtın olmaması halini anlatır.
Açık ya da örtülü olarak teminata konu edilmiş veya riskten korunmak (hedge etmek) üzere tutulan varlıklar gibi herhangi bir pozisyonun parçası olan pozisyonlar, tampona dâhil edilmezler. Bankalar, ters repo veya menkul kıymet finansmanı işlemleri ile alınan varlıkları, ancak banka nezdinde tutulmaları, yeniden teminata konu edilmemeleri, yasal olarak ve/veya sözleşme nedeniyle bankanın kullanımına hazır olmaları şartıyla likit varlıklara dâhil etmelidir.
160. Düşük Kredi Riski; az riskli, ihraç edenin yüksek kredi derecesine ve varlığı elinde tutanın alacak önceliğine sahip olduğu varlıkları anlatır. Bunlar daha likit olan varlıklardır. Bankalar uluslararası derecelendirme kuruluşlarının kredi derecelerini kullanabilirler, ancak bu varlıklara verilen derecelerin uygunluğuna ilişkin ihtiyatlı değerlendirmelerini düzenli olarak yapmak zorundadırlar.
161. Düşük Piyasa Riski; düşük durasyona (sabit getirili bir menkul kıymetin, faiz oranındaki değişimlere karşı fiyat duyarlılığı) veya volatiliteye sahip ya da düşük enflasyon ortamında ve/veya düşük kur volatilitesine sahip bir para birimi cinsinden ihraç edilmiş menkul kıymetler daha likit varlıklardır.
162. Düşük Korelasyon Riski; bankalar ters eğilim riskine neden olan likit varlıklara bağımlı olmaktan kaçınmalıdır. Finansal kuruluşlar tarafından ihraç edilmiş varlıklar finansal sistemi etkileyen bir likidite sıkışıklığı ortaya çıktığında daha az likit varlıklar haline gelirler, dolayısıyla bu tip menkul kıymetler tampona dâhil edilmemektedir.
163. Değerlemede Kolaylık ve Kesinlik; piyasa katılımcıları bir varlığın değerinde/değerlemesinde anlaşabiliyorsa, yani fiyatlama formülü kolayca hesaplanabiliyor, çok sayıda varsayıma dayanmıyor ve özel bilgi kullanımı gerektirmiyor ve hesaplama kamuya açık bilgilerle yapılabiliyorsa söz konusu varlığın

likiditesi görece olarak daha yüksektir. Varlığın yapısı ve risk özellikleri piyasa, yatırımcılar ve karşı taraflar açısından şeffaf olmalıdır. Karmaşık, yapılandırılmış ürünler likidite tamponu dışında bırakılmalıdır.

164. Varlıkların Likidite Geçmişi; bankalar sıkıntılı piyasa koşullarında dahî piyasalarda satış veya repo gibi güvenilir likidite kaynağı olarak kabul edilmiş bir geçmişe sahip varlıkları tercih etmelidir. Bazı tür varlıklar yüksek kalitede hükümet bonoları gibi sistemik bir krizde en güvenli seçenekler haline gelebilmektedir.

4.1.2. PİYASAYA İLİŞKİN ÖZELLİKLER

165. Aktif, büyük ve likit bir piyasanın varlığı gibi varlıklar tipik olarak alım-satım fiyatları arasındaki farkın küçük ve yeterli sayıda piyasa katılımcısının olduğu, piyasa yoğunlaşmasının düşük düzeyde kaldığı, yüksek işlem hacimlerinin gerçekleştiği, gelişmiş, derin ve aktif piyasalarda işlem görmeli veya bu piyasalara kote olmalıdır. Varlıklar istendiği zaman likidite temininde rahatlıkla kullanılabilir olup ancak bankalar kullandıkları stres testi senaryolarında her zaman likit bir piyasanın olacağı varsayımını kullanmamalıdır.
166. Gün içi kredi, gecelik borçlanma veya diğer imkanlar gibi bazı yüksek kaliteli likit varlıklar bir bankanın Merkez Bankasından borçlanmasını sağlayabilmektedir. Merkez Bankasının bir varlığı teminat olarak kabul etmesi, söz konusu varlığın likit olduğuna ilişkin bir gösterge olsa da, bankaların bu varlıkları likidite tamponuna dâhil etmesi sürecinde bahsi geçen kabulü ana kriter olarak kullanmamaları gerekmektedir. Bankalar, Merkez Bankasından bu varlıklara karşılık ne kadar fon sağlayabilecekleri konusunda ihtiyatlı varsayımlar kullanmalıdır.

4.2. OPERASYONEL KONULAR

167. Bankalar, likit varlıklarını güvenilir ve öngörülebilir şekilde nakde çevirebilmek için aşağıdaki uygulamaları hayata geçirmelidir;
- 167.1. Elde bulundurulmuş likit varlıkların piyasasında düzenli olarak yer alınmalıdır. Böylece, stres dönemlerinde gerçekçi operasyonel bilgiye dayalı olarak fon elde etme imkânı sağlanmış olacaktır. Piyasada sürekli olarak yer almanın sağlayacağı ilave bir avantaj da, sadece stres koşullarında yüksek kalitede likit varlıkların satışı yapılmamış olması, böylelikle banka itibarının zedelenmesi ihtimalinin azalmasıdır.
- 167.2. Varlık türü, vade ve döviz bazında tespit edilmiş limitlerle çeşitlendirilmiş bir likit varlık portföyüne sahip olunmalıdır.
- 167.3. Piyasada işlem gören belirli tür bir varlığın önemli bir kısmının bilançoda bulundurulmasından kaçınılmalıdır.
168. Bankaların likidite tamponları stresli ekonomik koşullarda kullanıma hazır olmalıdır. Yüksek kalitede likit varlık portföyü serbest kullanımda olmalı, alım satım pozisyonlarının içinde ya da buradaki pozisyonların riskten korunmak (hedge etmek) için kullanılan araçlardan ayrı olarak, açık ve net bir şekilde acil durum fonlaması amacıyla kullanılmak üzere yönetilmelidir.

169. Likidite yönetimi sorumluluğunu üstlenmiş olan birim/kişi/komite aynı zamanda spesifik olarak yüksek kalitede likit varlıkların yönetiminden de sorumlu olmalıdır. Bankalar likit varlıkları, istenen bölgede (fiziksel olarak varlıkların bulunduğu ülke) ve döviz cinsinden fon yaratmada kullanabilmektedir. Bankaların yüksek kaliteli likit varlıkların tutulduğu kuruluşları, coğrafi bölgeleri, para birimlerini ve özel saklama veya banka hesaplarını izleyen politikaları olması gerekmektedir. Operasyonel nedenlerden bu varlıkların likidite karşılama oranı hesaplaması kapsamına dâhil edilip edilemeyeceği değerlendirilmeli ve yüksek kaliteli likit varlıklar solo ve konsolide bazda günlük olarak izlenmelidir.
170. Bankalar, varlık ve yükümlülükleri arasında önemli derecede döviz uyumsuzlukları olmasından kaçınmalıdır. Likidite tamponundaki varlıkların döviz dağılımı belirlenirken, bankanın stres koşullarında yabancı para piyasalarına erişiminde ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlar dikkate alınmalı, her bir döviz türünden operasyonel ihtiyaçlar giderilmelidir.
171. Bankalar, tampondaki likit varlıkların bir kısmını dönemsel olarak piyasada repo ya da doğrudan satışla nakde çevirerek varlıkların kullanılabilirliğini test etmelidir.

4.3. GÜN İÇİ LİKİDİTE YÖNETİMİ

İlke – Bankalar, normal ve stresli ekonomik koşullar altında takas ve ödeme sisteminden kaynaklanan yükümlülüklerini zamanında yerine getirebilmek için gün içi likidite pozisyonlarını ve risklerini etkin bir şekilde yönetmelidir.

172. Gün içi likidite yönetimi, genel likidite riski yönetiminin önemli bir parçasıdır. Etkin olmayan bir gün içi likidite yönetimi, bankanın gün içinde ödeme ve takas yükümlülüklerini yerine getirememesine neden olabilmektedir.
173. Özellikle yüksek miktarda yükümlülüğün yerine getirilememesi, finansal bağlantılar nedeniyle karşı tarafların likidite pozisyonlarını etkileyebilir, dolayısıyla kuruluşlar ve finansal sistem arasında ihtiyaç duyulduğunda başvurulması gereken likidite temin imkanlarına kısıt getirebilmektedir.
174. Takas ve ödemelerin muhabir bankalar aracılığıyla yapıldığı durumlarda, söz konusu bankalar dolayısıyla ortaya çıkabilecek riskler de göz önünde bulundurulmalıdır.

4.3.1. HEDEF VE KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

175. Gün içi likidite riski yönetiminin öncelikli amacı olabildiği kadar hızlı sürede kritik yükümlülükleri belirlemek, önceliklendirmek ve daha az kritik olanlar ile yer değiştirmektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için banka likidite riski yönetimiyle ilgili çeşitli zorlukların farkında olmalı ve gerekli tedbirleri almalıdır.
176. Gün içi likidite riski yönetiminde temel zorluk gün içindeki nakit giriş ve çıkışlarına ilişkin miktar ve zamanlama belirsizliğidir. Ayrıca, ödeme ve takas sistemlerine ilişkin mevzuat gereği nakit akışlarının belirli zamanlarda gerçekleştirilmesi gerekebilmektedir. Bunun gibi problemler öncelikli kritik ödemeleri gerçekleştirmek üzere günlük veya gecelik borç alma ihtiyacını ortaya çıkarabilmektedir.

4.3.2. KONTROLLER

177. Bankalar, önemli ödeme ve takas işlemlerinin gerçekleştirildiği tüm finansal piyasalarda ve döviz cinslerinde, gün içi likidite risklerini yönetebilmek için etkin politika, süreç, sistem ve kontrollere sahip olmalıdır.
178. Bu sistemler ve kontroller asgari olarak aşağıdaki uygulamaları gerçekleştirebilmelidir;
- 178.1. Ölçme; beklenen günlük brüt nakit giriş ve çıkış miktarları ile gün içi nakit akışlarının zamanlaması tahmin edilmek suretiyle, gün içinde farklı zamanlardaki muhtemel fonlama ihtiyaçları öngörülebilir. Bu amaçla bankalar;
- 178.1.1. Dâhil olunan ödeme ve takas sistemlerinin kurallarını anlamalı, ödemelerde bir aksaklık yaşanması durumunda yapılacak uygulamalara ilişkin bir sürece sahip olmalı, bu süreçle aksaklık halinde ortaya çıkabilecek likidite ihtiyacının seviyesini ve zamanlamasını belirleyebilmelidir.
- 178.1.2. Likidite giriş ve çıkışlarının muhatabı olan önemli karşı tarafları, muhabirleri ve saklama hizmeti veren kuruluşları belirlemelidir.
- 178.1.3. Likidite akışlarının ve olası gün içi kredi ihtiyacının yüksek olabileceği kritik zamanlar, günler ve durumları önceden belirlemelidir.
- 178.1.4. Faaliyetin gerektirdiği likidite ihtiyaçlarına ilişkin zamanlamayı ve faaliyet kolları ile önemli müşterilerin gün içi üstlenilecek risk ihtiyaçlarını tahmine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- 178.1.5. Ölçme sürecinin etkinliğini artırmak için, bankalar dâhil önemli müşterilerden bankayla arasındaki kredi kullanımı/geri ödemesi, mevduatın çekilmesi ve bunun gibi nakit akışlarına ilişkin tahminlerini istemelidir.
- 178.2. İzleme; bankalar, planlanan faaliyetleri ve net likidite pozisyonu, kullanılmamış kredi limitleri, elde bulundurulmuş teminatlar gibi kullanılabilir kaynakları için günlük likidite pozisyonlarını izlemeli ve gerekli durumlarda ödemelerini öncelik sıralamasına koymalıdır. Bahsi geçen izleme süreci, bankanın gün içinde yapacağı önemli ödemeleri için ilave likidite temini ile nakit çıkışlarının sınırlandırılması seçeneklerinin değerlendirilmesine, gün içi likiditenin kendi ve müşterilerinin ihtiyaçları arasında etkin şekilde tahsisine, beklenmeyen ödemeler için hızla aksiyon alınabilmesine ve gecelik fonlama pozisyonlarının ayarlanmasına imkan verecek sıklıkta olmalıdır.
- 178.3. Yönetim; gün içi likidite ihtiyaçlarını karşılamak üzere daima yeterli fon bulundurmaya suretiyle gün içi likidite pozisyonları yönetilmelidir. Bu fonksiyon çerçevesinde aşağıdaki uygulamalar gerçekleştirilmelidir;
- 178.3.1. Gün içi fonlama ihtiyacını karşılamak için teminatların kullanımına yönelik etkin bir süreç tesis edilmelidir. Gün içerisinde ve/veya gecelik olarak fon sağlanabilmesi için teminat olarak kullanılacak yeterli miktar ve nitelikte varlıkların bulundurulması ile söz konusu teminatların Merkez Bankasına, muhabir bankalara, saklama hizmeti veren kuruluşlara veya herhangi bir karşı tarafa rehin olarak verilmesi suretiyle fon elde edilmesine imkan veren anlaşmaların bulunmasına dikkat edilmelidir. Sınır ötesinde bulunan teminatlar dâhil, farklı türdeki teminatların kullanılabilmesi ve transfer edilebilmesi için gereken süreler dikkate alınmalıdır.

- 178.3.2. Nakit çıkışlarının zamanlaması, gün içi likidite hedefleri ile uyumlu şekilde yönetilebilmelidir. Yüksek miktarda nakit çıkışına yol açacak mevduatın çekilmesi ve/veya müşterinin gün içi kredi talebi gibi önemli müşteri taleplerini hızlı, zamanında ve etkin şekilde karşılayabilecek bir yönetim süreci oluşturulmalıdır. Nakit çıkışlarının etkin olarak yönetilmesinde faaliyet kolları arasında koordinasyon sağlanmalıdır.
- 178.3.3. Gün içi nakit akışında meydana gelebilecek beklenmedik aksaklıklara karşı hazırlıklı olunmalıdır. Bu çerçevede, operasyonel risk yönetimi ve işlemlerin sürekliliğine ilişkin düzenlemelerde ve yapılan stres testleri ile acil ve beklenmedik durum planlarında gün içi likidite yönetimine ilişkin hususlar dikkate alınmalıdır. Ödeme ve takas sistemlerinden kaynaklanan herhangi bir sorun ihtimaline karşı ihtiyaç duyulabilecek likiditenin zamanlamasına ve tutarına ilişkin değerlendirmeler de bu kapsamda ele alınmalıdır.
179. Gün içi likidite risk yönetimi kapsamında beklenen tahsilatın yakından izlenmesi, ödeme yapacak müşterilerle direkt bağlantı kurulması ve gerekirse tahsilatların gecikme nedenlerinin hızlıca öğrenilebilmesi için ön ve arka ofisler arasında koordinasyon sağlanmalıdır.
180. Zamanlamanın kritik olduğu kararlar, anlaşmanın ifası için belirli bir tarih/saat tespit edilmiş olduğu gibi durumlar açısından personelin sorumluluk ve görevlerinin açık bir şekilde tanımlanmış olması gerekmektedir.
181. Bankanın likidite riski yönetimi için kullandığı araçlar ve kaynaklar, finansal sistemdeki ağırlığı ve faaliyet çeşitliliği ile uyumlu olmalıdır.
182. Ödeme ve takas işlemlerinin, saklama veya muhabir bankacılık hizmeti veren aracı kuruluşlar vasıtasıyla gerçekleştirilmesi halinde, bu kapsamda yapılan anlaşmalar, ödemelerin zamanında gerçekleştirilmesini sağlayacak ve stresli ekonomik koşullar altında dahî gün içi likidite riskinin etkin şekilde yönetilmesini temin edecek şekilde tasarlanmalıdır.
183. Saklama ve muhabir bankacılık hizmeti veren kuruluşlarda oluşabilecek muhtemel operasyonel ve/veya finansal aksaklıklar dikkate alınmalı ve yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmesini sağlayabilecek alternatif kanallara sahip olunmalıdır.

4.4. TEMİNAT YÖNETİMİ

İlke – 10 Likidite riski kapsamında teminat olarak kullanılan ve kullanılmayan varlıklar ayrıştırılarak teminat pozisyonları aktif bir biçimde yönetilmelidir. Teminatların teslim edildiği kuruluş ve fiziken tutulduğu yerler ile teminata konu edilen varlıklara ilişkin olarak rehin haklarındaki değişimlerin takvimi dikkatle takip edilmelidir.

184. Bankaların repo ve diğer teminatlı borçlanma işlemlerinde teminat olarak kullanabilecekleri varlıklarıyla kısa ve/veya uzun vadeli likidite ihtiyaçlarını piyasadan hızlıca karşılayabilme imkanına sahip olmaları likidite riskini azaltmanın bir çeşididir. Bu nedenle bankaların likidite riski yönetim sürecinde teminatların yönetimine yeterli kaynak tahsis etmeleri önemlidir.
185. Teminat yönetiminin amacı farklı faaliyetlere ilişkin değişik ihtiyaçlar için; ürünler, faaliyet birimleri, faaliyet bölgeleri ve para birimleri arasında teminatların optimum bir şekilde tahsis edilmesini sağlamaktır.

186. Optimum şekilde tahsis etme işlemi, normal ve stresli ekonomik koşullarda öncelikli fon ihtiyaçları ve fırsat maliyeti dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir.

4.4.1. TEMİNAT POZİSYONLARININ YÖNETİMİ

187. Bankalar teminat olarak kullanılan varlıkları ile teminat olarak verilmemiş ancak teminat vasfı taşıyan varlıklarının değerini bilgi işlem sistemi üzerinden izleyebilmelidir.
188. Aynı zamanda teminatlar, rehin olarak verildikleri kuruluş, ülke, para birimi ve bunun gibi bilgiler bazında izlenebilmeli ve banka bilgi işlem sistemi gün içi, gecelik ve vadeli olarak kullanılan teminatları ve bunların değerindeki değişimleri ortaya koyabilecek yeterlilikte olmalıdır.
189. Etkin bir teminat yönetimi, bankanın kısa, orta ve uzun vade ile gün içinde likidite temini için ihtiyaç duyulacak teminatları karşılayabileceği bir pozisyonda bulunmasını gerektirir.
190. Bankalar, bilançosunun fonlama yapısına göre değişik zaman dilimlerinde beklenen ve beklenmeyen borçlanma ihtiyaçlarının ortaya çıkması ya da ek teminat talep edilmesi ihtimaline karşı yeterli teminata sahip olmalıdır.
191. Gün içi likidite ihtiyaçları için dağıtılacak gerekli teminatların belirlenmesinde bankalar, ödeme akışlarının zamanlamasındaki önemli belirsizlikleri ve gün içi ek teminat sağlamayı gerektirecek operasyonel ve likidite kesintilerini göz önünde bulundurmalıdır.
192. Merkez Bankasına ya da diğer fon sağlayıcılarına teminat olarak verilebilecek önemli varlık sınıflarının, bu fon sağlayıcılar tarafından teminat olarak kabul edilebilirliği düzenli olarak değerlendirilmelidir.
193. Bankalar tarafından kullanılacak borçlanma limitleri, teminat olarak kullanılacak varlıkları ihraç eden taraflara veya fon temin edilen piyasalara ilişkin yoğunlaşma düzeyi, varlıkların fiyat volatilitesi, belirli bir karşı tarafa özel bir durumdan veya piyasanın genelindeki olumsuz bir gelişmeden dolayı ortaya çıkan teminat tamamlama ya da kesinti (haircut) yükseltme gereksinimleri ve muhtelif stres senaryoları ile çeşitli karşı taraflardan fon temin imkânları dikkate alınarak farklı taraflar tarafından ihraç edilmiş varlıklar teminat olarak kullanılmalıdır.
194. Bankalar, normal ve stresli ekonomik koşullar altında teminatın piyasa değerini ihtiyatlı bir biçimde ölçmelidir.

4.4.2. OPERASYONEL KONULAR

195. Bankalar likidite temininde teminatların kullanımına yönelik işlemlerde aşağıdaki hususlara dikkat etmelidir;
- 195.1. Bankalar teminatlarını fiziken herhangi bir kuruluşa vermişlerse teminatların kullanımında operasyonel ve süre gereksinimlerini dikkate almalıdır.

- 195.2. Bankalar, ödeme ve takas sistemlerinin farklı çalışma kuralları ("net takas" veya "brüt takas" sistemleri gibi) ile belirtilen sistemlerin teminat yönetimine ilişkin uygulamalarının likidite riskine muhtemel etkileri konusunda değerlendirme yapmalıdır.
- 195.3. Bankalar likidite riski yönetiminde, sözleşmelerde yer alan ve gerçekleşmesi durumunda teminatın kullanılmaması/değerinin düşmesi sonucuna yol açabilecek nitelikteki saklı yükümlülüklerini dikkate almalıdır. Verilen teminat miktarının artırılmasına neden olabilecek muhtemel durumlar aşağıdaki gibidir;
- 195.3.1. Türev işlemlerde, bankanın finansal pozisyonundaki veya kredi derecesindeki ya da piyasa koşullarındaki değişiklikler nedeniyle oluşabilecek ilave teminat gereksinimi.
- 195.3.2. Gerçekleştirilen menkul kıymetleştirme işlemlerinde sözleşmede yer alan belirli koşullar gerçekleştiğinde ilave varlıkların teminat olarak kullanılmasının gerekmesi.
196. Bilgi işlem sistemleri önceki maddelerde yer alan ve ilave yükümlülük ortaya çıkarması muhtemel olan veya diğer acil durumlarda yeterli tutar ve türde teminat olarak kullanılmamış serbest varlığın bulunup bulunmadığını izleyebilecek esneklikte, etkinlik ve hızda tasarlanmalıdır.
197. Borçlanma sözleşmelerinde, teminatın değerinin tespit edilme usulüne ilişkin ayrıntılı ve net açıklamalar yer almalıdır.

BEŞİNCİ KISIM

KONTROL SÜREÇLERİNİN YÖNETİMİ

5.1. ACİL VE BEKLENMEDİK DURUM PLANI

- İlke – Bankalar likidite sıkışıklığının yaşandığı ekonomik kriz dönemlerinde uygulanacak politikaların belirlendiği bir acil ve beklenmedik durum planına sahip olmalıdır. Acil ve beklenmedik durum planında, çeşitli stres olaylarının yönetilmesine ilişkin politikalar ile görev ve sorumluluklara yer verilmelidir.**
- 11
198. Likiditeye ilişkin acil ve beklenmedik durum planı, faaliyetlerin bir kısmının ya da tamamının zamanında ve uygun bir maliyetle fonlanmasında ciddi sorunlar yaşanması durumunda alınacak tedbirler ile bunların uygulanmasına ilişkin politika, süreç ve aksiyonlardan oluşmaktadır.
199. Üst düzey yönetim tarafından likidite riski yönetim politikası dâhilinde hazırlanan acil ve beklenmedik durum planı yönetim kurulunun onayına sunulmalıdır.
200. Bahsi geçen acil durumlar özellikle banka tarafından bankaya özgü, piyasanın geneline yaygın ve birleşik olarak uygulanan stres testlerinde tahmin edilen likidite krizlerini içermelidir. Acil ve beklenmedik durum planı, stres testlerinde tahmin edilen likidite sıkışıklıklarının giderilmesinde kullanılacak politika, süreç ve aksiyonları içermeli, ayrıca bu dökümanlarda yetki ve sorumluluk sınırları ile acil durumun ne zaman başladığı ve tehdit düzeyinin ne zaman yükseldiği net olarak belirlenmiş olmalıdır.

201. Acil ve beklenmedik durum planı, bankaların risk yapısı, faaliyetlerinin karmaşıklığı ve kapsamı ile faaliyet gösterdiği finansal sistem içerisindeki ağırlığıyla uyumlu olmalıdır. Acil ve beklenmedik durum planı, eylem planları ve süreçleri de dâhil olmak üzere, bankaların mevcut likidite riski analizi ve stres testinde kullanılan senaryo ve varsayımların sonuçları ile birlikte ele alınmalıdır. Acil ve beklenmedik durum planı gün içi dâhil olmak üzere, farklı vade dilimlerine ilişkin likidite sorunlarına cevap verebilme özelliği taşınmalıdır.
202. Acil ve beklenmedik durum planı, aynı zamanda bankanın iş süreklilik planları ile uyumlu ve bunlarla birlikte uygulanabilir olmalıdır. Bu çerçevede, bankada veya bankanın dâhil olduğu grupta likidite krizi ile ilgilenen ekip ile iş sürekliliği planını yöneten ekip arasındaki koordinasyon sağlanmalıdır.

5.1.1. STRATEJİ, PLAN ve SÜREÇLER

5.1.1.1. ACİL DURUM FONLAMA TEDBİRLERİ/KAYNAKLAR

203. Acil ve beklenmedik durum planı, likiditenin korunması ve acil durumlarda likidite açıklarının giderilebilmesi için banka yönetimine önceden tespit edilmiş makul alternatif fon kaynakları seçeneklerini sunmalıdır. Bu kapsamda, acil ve beklenmedik durum planında muhtemel acil durum fon kaynakları, bu kaynaklardan temin edilebilecek fonların miktarlarına ilişkin banka tahminleri, fonların tahmini güvenilirlik düzeyi, fon kaynaklarına hangi koşullar altında başvurulacağı ve her bir acil durum kaynağından sağlanacak fonların temin süresi açıkça belirlenmelidir. Acil ve beklenmedik durum planının, bankanın farklı durumlar karşısında kolaylıkla aksiyon alabilmesini sağlayacak esneklikte olmasına dikkat edilmelidir.
204. Bankalar farklı acil durum fonlama tedbirlerinin uygulanabilirliğini ve piyasa algısı üzerindeki muhtemel etkilerini asgari aşağıda yer alan faktörler çerçevesinde değerlendirmelidirler;
 - 204.1. Piyasa koşullarındaki bozulmanın, stresli ekonomik koşullarda kısa süre içinde menkul kıymetleştirilme yoluyla fon temin edilmesinin görece zor olduğu durumlardaki gibi bankaların fon temin imkânları üzerindeki etkileri.
 - 204.2. Özellikle olağan fonlama seçeneklerinin yoğun olarak veya tamamen ortadan kalktığı durumlarda, varlık piyasası ve likidite temini arasındaki etkileşim.
 - 204.3. Bankaların, acil ve beklenmedik durum planını devreye sokması ile maruz kaldığı itibar riski seviyesinin değişmesi ve diğer ikincil etkiler.
 - 204.4. Belirli fonlama kaynaklarına ilişkin özel koşulların varlığı (örneğin bankalar; merkez bankası gibi ikincil kredi kaynaklarına yoğun bir bağımlılık içinde olmaktan kaçınılmalı, bankanın kredilere hızla erişimini etkileyebilecek farklı koşulları dikkate alınmalıdır).
205. Yukarıdaki faktörler çerçevesinde yapılan değerlendirmeler geçmiş deneyimleri, uzman görüşünü, piyasa teamüllerini ve stres testi sonuçlarını dikkate alınmalıdır.
206. Acil ve beklenmedik durum planı ile stres testleri geliştirilip bunların sonuçları analiz edilirken, bankalar, likiditenin ve teminatların farklı kuruluşlar/birimler arasında transferi sırasında ortaya çıkabilecek, yasal, operasyonel ve zaman farkına ilişkin kısıtları dikkate alınmalıdır. Acil ve beklenmedik durum planları bahsi geçen transferlere ilişkin operasyonel süreçleri ve gerçekçi zaman çizelgesi varsayımlarını içermelidir.

Acil bir durumda, ikincil kredi kaynaklarına başvurmak üzere rehin olarak verilmesi planlanan varlıkların likidite planı ile uyumlu bir tüzel kişilikte tutulmasına yönelik tedbirler alınmalıdır.

5.1.1.2. MERKEZ BANKASINDAN BORÇLANMA İMKÂN LARI

207. İkincil borçlanma kaynağı olarak Merkez Bankasından yapılabilecek borçlanma türleri ve verilebilecek uygun teminatlar, bu fonlara ulaşmak için kullanılacak operasyonel süreçler ve borçlanmanın bankanın itibarı üzerindeki etkisine ilişkin değerlendirme de acil ve beklenmedik durum planlarında yer almalıdır.
208. Bankalar teminatları uygun olsa dahî bir kriz esnasında Merkez Bankasının son borç verme mercii olarak kullandığı kaynaklara otomatik olarak erişebileceklerini varsaymamalıdır. Bu tür bir desteğin ancak istisnai koşullarda ve son aşamada kullanılabileceği göz ardı edilmemelidir.

5.1.1.3. ERKEN UYARI SİNYALLERİ/TETİKLEYİCİ OLAYLAR

209. Acil ve beklenmedik durum planları, planın uygulamasını başlatacak çeşitli tetikleyici olayların yanı sıra bu tür olayların erken aşamada tanımlanması, izlenmesi ve raporlanması için süreçlerini açık bir şekilde ortaya koymalıdır.

5.1.1.4. GÖREV VE SORUMLULUKLAR

210. Acil ve beklenmedik durum planı, banka yönetiminin zamanında ve uygun kararlar verebilmesi, acil durum aksiyonlarının kısa sürede ve etkin bir şekilde hayata geçirilmesi için iletişim kanallarının etkili şekilde kullanılmasını sağlayacak açık politika ve süreçleri içermelidir.
211. Kriz yönetimine ilişkin görev, sorumluluk ve süreçler asgari olarak aşağıdaki hususları içerecek şekilde acil ve beklenmedik durum planında belirlenmelidir;
 - 211.1. Planın uygulanmasına karar verecek kişiler ile gerekli görülmesi halinde oluşturulacak "likidite kriz ekibinin" belirlenmesi dâhil, farklı faaliyet kolları ve birimler arasında koordinasyon ve iletişimin sağlanmasının yanı sıra, üst düzey yönetimin karar alma süreci.
 - 211.2. Hangi tedbirlerin kim tarafından alınabileceği, her bir tedbirin ne zaman ve nasıl yürürlüğe konulacağına ilişkin, açık ve detaylı, sıralama ve önceliklendirme süreçleri.
 - 211.3. Planın uygulanmasından asli olarak sorumlu kişilerin isim ve iletişim bilgileri ile bu kişilerin bulunduğu birimlerin/yerlerin belirlenmesi.
 - 211.4. Önemli pozisyondaki görevliler için yedek kişilerin belirlenmesi.

5.1.1.5. GÜN İÇİ LİKİDİTE

212. Acil ve beklenmedik durum planı gün içi önemli ödemelerin karşılanabilmesi için gerekli uygulamaları içermelidir. Ayrıca acil ve beklenmedik durum planında gün içerisinde likidite kaynaklarının yetersiz kalması durumunda, önemli ödemelerin hızlı ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesini teminen, bu ödemelerin önceliği, ek teminat ve kaynak gereksinimine yol açıp açmadığı belirlenmelidir.
213. Acil ve beklenmedik durum planı hazırlanırken, stres testlerine ilişkin bölümde belirtildiği üzere, bankanın takas ve ödeme işlemleri sebebiyle ihtiyaç duyacağı likidite ihtiyacının sadece kendi faaliyetlerinden değil, müşterilerinden ve bankanın bu kuruluşlara sağladığı hizmetlerden de kaynaklanabileceği hususu dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda ilişkide bulunan tüm ödeme ve takas sistemlerine ilişkin risk yönetimi süreçleri değerlendirilmeli ve farklı ödeme ve takas sistemlerinde eş zamanlı meydana gelebilecek sorunlar da göz önünde bulundurulmalıdır.

5.1.1.6. MÜŞTERİ İLİŞKİLERİ YÖNETİMİ

214. Acil ve beklenmedik durum planı bir kriz sırasında, müşterilerin kredi limitlerinin kapatılma sırası dâhil, müşteri ilişkilerinde önceliğin belirlenmesine ilişkin süreçleri içermelidir.
215. Acil likidite temini için elden çıkarılacak varlıklara karar verilirken bankalar, itibarlarına ve finansal güçlerine ilişkin kamuoyu algısına en az zarar verecek olanları seçmelidir.
216. Bankalar kriz durumunda fonlama kaynaklarına daha rahat erişim için, ticari ilişki içinde bulunduğu tarafları ile sağlıklı ve sağlam bağlar kurmalıdır.

5.1.1.7. PERAKENDE BANKACILIK İŞLEMLERİ

217. Mevduat bankaları tarafından hazırlanan acil ve beklenmedik durum planlarında bankalardan ani mevduat çekilişine karşı yapılacak hazırlıklar yer almalıdır.
218. Bu kapsamda özellikle banknot temini ve dağıtımına ilişkin süreçler acil durum planının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Uzak bölgelerde şubeleri olan bankaların acil durumlarda bu şubelere banknot teslimine ilişkin planları olmalıdır.
219. Şubeli ve şubesiz (ATM, internet, telefon bankacılığı) bankacılık faaliyetlerinin sürekliliğini sağlayacak süreçlerin yanı sıra kriz ortamında medya ve kamu ile iletişim için etkin bir stratejileri olmalıdır.

5.1.1.8. İLETİŞİM VE KAMUYA AÇIKLAMA

220. Acil ve beklenmedik durum planının bir parçası olarak, stres dönemlerinde, bankaya olan genel güveni desteklemek üzere, banka içerisinde ve üçüncü taraflarla zamanında, açık ve tutarlı bir şekilde iletişimi temin edecek bir plan hazırlanmalıdır.
221. Üçüncü taraflar; Merkez Bankası, muhabir bankacılık ve saklama hizmeti sunan kuruluşlar, ilgili yerel kamu otoriteleri, önemli karşı taraflar ve müşterileri, ödeme sistemi işleticileri ve diğer ilgili tarafları içermektedir.

222. Davranışları bankanın itibarını ve likidite pozisyonunu doğrudan etkileyebilecek olduğundan, pay sahipleri, piyasa katılımcıları, muhabir bankacılık ve saklama hizmeti sunan kuruluşlar, önemli karşı taraflar, müşteriler ve alacaklılar ile olan iletişimin usul ve esaslarının plan çerçevesinde özel olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.
223. Bir kriz durumunda piyasada bankaya ilişkin belirsizlik veya spekülasyonun azaltılmasına yardımcı olmak üzere, medya ilişkilerinin yönetilmesi, kamuoyu açıklamalarının yapılması ve soruşturmalara ilgilendirilmesi için uygun bir strateji belirlenmelidir.

5.1.2. KULLANIM TESTİ/GÜNCELLEME

224. Acil ve beklenmedik durum planı, etkin ve uygulanabilir olmasını teminen düzenli olarak test edilmeli ve gözden geçirilmelidir. Bu gözden geçirmede özellikle acil durum fon kaynaklarına erişebilirlik önem arz etmektedir.
225. Kullanım testiyle ulaşılmak istenen amaç kriz durumunda sadece fon kaynaklarına erişimde operasyonel sıkıntıların önlenmesi değil, itibar riskinin ve bu kaynaklara erişilmesi halinde bankanın likidite sıkışıklığı içinde olduğuna dair piyasada ortaya çıkabilecek aşırı tepki ve/veya spekülasyonların da azaltılmasıdır.
226. Acil ve beklenmedik durum planının testi, asgari olarak aşağıdaki temel başlıklar çerçevesinde yapılmalıdır;
- 226.1. Varlıkların satışı ya da repoya konu edilebilme kabiliyetleri ile sürekli olarak kullanılabilir fon sağlama imkânları gibi önemli varsayımların düzenli olarak gözden geçirilmesi.
- 226.2. Görev ve sorumlulukların uygun ve anlaşılabilir olması.
- 226.3. İletişim bilgilerinin güncel, raporlama hatlarının açıkça belirlenmiş ve en son organizasyon şeması ile senkronize olması.
- 226.4. Nakit ve teminatların kuruluşlar arasında ve sınır ötesine transfer edilebilmesine imkan sağlaması.
- 226.5. Planın kısa sürede uygulanabilmesi için gerekli olan yasal ve operasyonel dökümanların gözden geçirilmesi.
227. Üst düzey yönetim, her bir uygulamadan sonra planı tüm yönleri ile gözden geçirmeli ve kararlaştırılan revizyonların yapıldığından emin olmalıdır.
228. Üst düzey yönetim, acil ve beklenmedik durum planını piyasa koşullarının köklü bir biçimde değiştiği durumlarda daha sık olmak üzere yeterli sıklıkta gözden geçirmelidir. Acil ve beklenmedik durum planında yapılan değişiklikler yazılı olarak yapılmalı ve yönetim kurulunun onayına sunulmalıdır.
229. Acil ve beklenmedik durum planı, banka içi bilgi işlem sisteminde ilgililerin her an erişimine imkân verecek şekilde hazır bulundurulmalıdır.

ALTINCI KISIM

KONSOLİDE SÜREÇLERİN YÖNETİMİ

6.1. KONSOLİDE LİKİDİTE RİSKİ YÖNETİMİ

İlke – Likidite riski ve bu risk nedeniyle ortaya çıkan fon ihtiyacı, likiditenin transferine ilişkin yasal, düzenleyici ve operasyonel sınırlamalar dikkate alınarak konsolide edilen ortaklıklar ve işlem yapılan para birimleri bazında aktif olarak izlenmeli ve yönetilmelidir.

230. Organizasyon yapısından ve likidite risk yönetiminin merkezileşme seviyesinden bağımsız olarak, bankaların ve bankalar nezdinde konsolide edilen ortaklıklarının maruz kaldıkları likidite riski düzeyi solo ve konsolide bazda izlenir ve yönetilir.
231. Likidite riskinin konsolide olarak izlenmesine imkan verecek farklı sistemlerden verilerin toplulaştırılabilmesi için sistemsel bir altyapı oluşturulmalı ve fonların transferlerine ilişkin sınırlamalar tespit edilmelidir.
232. Bankalar, konsolide likidite riski yönetiminde, bankalar nezdinde konsolide edilen ortaklıkların likidite sorunlarının kendi likidite pozisyonlarına etkisine ilişkin analiz yapmalıdır. Bir bankaya konsolide ettiği bazı ortaklıklar tarafından verilen fonlar acil bir durumda geri çekilirken, bankanın likidite sorunu yaşayan ortaklıklarına destek sağlaması gerekebilmektedir.
233. Konsolidasyona dâhil ortaklıklardan herhangi birinde başlayan likidite probleminin, itibar riski kanalıyla tüm gruba yayılabileceği göz ardı edilmemesi gereken bir risktir.

6.1.1. KONSOLİDASYONA TABİ ORTAKLIKLAR İLE YAPILAN İŞLEMLER

234. Bankalar likidite riski yönetimi stratejisinde, nakit akış projeksiyonlarının hazırlanmasında konsolide ortaklıklar arasındaki likidite bağımlılığı seviyesine ilişkin varsayımlara yer vermelidir.
235. Özellikle stresli ekonomik koşullarda fonlama ihtiyaçları tahmin edilirken bankalar, konsolide ortaklıklarına verdikleri örtülü ya da açık garantiler ve ihtiyaç halinde tahsis edilecek fonlar gibi likidite sağlama taahhütlerini veya konsolide ortaklıklardan sağlanan kaynakların geri çağırılması gibi durumları dikkate almalıdır.
236. Konsolide ortaklıkların likidite sıkışıklığı yaşaması durumunda ortaklığın likidite pozisyonunun bankanın likiditesi üzerindeki doğrudan finansal etkilerine veya yayılma etkisine ilişkin analiz ve değerlendirme yapılmalıdır.

6.1.2. KONSOLİDASYONA TABİ ORTAKLIKLAR ARASI LİKİDİTE İŞLEMLERİ

237. Stresli ekonomik koşullarda oluşan likidite sıkışıklığının neden olabileceği yayılma etkisinin azaltılmasını sağlamak için konsolide ortaklıkların birbirlerine karşı uygulayacağı içsel likidite riski limitleri belirlenmelidir.
238. Konsolide edilen ortaklıklar ve/veya yurt dışı şubeler ya da farklı para birimleri bazında limitler belirlenmelidir.

239. Ortaklık ve yurt dışı şubelerin birbirlerinden fon sağlama süreçlerinde para birimlerinin sorunsuz bir şekilde dönüştürülebilmesine (konvertibilitelerine) ilişkin tereddütlerin oluştuğu durumlarda, bu limitler daha ihtiyatlı olarak belirlenmelidir.

6.1.3. KONSOLİDASYONA TABİ ORTAKLIKLAR ARASI LİKİDİTE TRANSFERİ KISITLARI

240. Bankanın denetimine hazır bulundurulacak olan likidite riski yönetimi politikasında yer alan fonların ve teminatların transfer edilebilmesine ilişkin varsayımlar şeffaf ve ihtiyatlı olmalıdır.
241. Bu varsayımlar oluşturulurken, fonların ve teminatların transferini etkileyebilecek düzenleyici, yasal, muhasebesel koşullar ile kredi koşulları, vergi ve içsel diğer kısıtlar dikkate alınmalıdır.
242. Ortaklıklar arası transferlerin gerçekleşebilmesi için gereken operasyonel işlemler ile transferlerin tamamlanabilmesi için gereken süre dikkate alınmalıdır.
243. Konsolide rasyonun hesaplanması sırasında dikkate alınan, likidite transferine ilişkin kısıtlar, mevzuat ve diğer düzenlemelerle getirilmiş olan mevcut kısıtlamalardan ibarettir. Bir banka grubu, likidite transferine ilişkin tüm kısıtlamaları mümkün olduğunca dikkate alacak ve grubun faaliyet gösterdiği ülkelerdeki tüm mevzuat ve düzenlemeleri izleyecek ve bunların grubun tamamı üzerine likidite etkilerini değerlendirecek süreçlere sahip olmalıdır.

6.1.4. YAYILMA ETKİSİ- İTİBAR RİSKİ İLİŞKİSİ

244. Likidite sıkışıklığı halinde, itibar riskinin muhtemel yayılma etkisinin azaltılmasını teminen karşı taraflarla, kredi derecelendirme kuruluşlarıyla ve diğer paydaşlarla etkin iletişim kanalları kurulmalıdır.
245. Tüm konsolide ortaklıkları kapsayan acil ve beklenmedik durum planları ile likidite tamponları oluşturulmalı ve grubun fon kaynaklarının çeşitlendirilmesine yönelik tedbirler alınmalıdır.

6.1.5. DİĞER HUSUSLAR

246. Döviz piyasalarının yeterli genişlik ve derinliğe sahip olmadığı hallerde, mevcut piyasa koşulları ve yabancı para pozisyonlarının neden olabileceği likidite riski yakından izlenmelidir.
247. Dövizle ilişkin piyasaların yeterli genişlik ve derinliğe sahip olduğu hallerde ise yabancı para pozisyonlarını yönetmek için swap işlemlerini de içeren daha geniş kapsamlı yaklaşımlar kullanılmalıdır.
248. Bankalar, konsolide ortaklıklara sağlanan içsel likidite desteği ile grupta yer alan ortaklıklara uygulayacağı likidite politikalarını ve limitlerini açık bir şekilde ortaya koymalıdır. Politikalarda üst düzey yönetim tarafından bağlı ortaklıkların likiditelerinin nasıl izlendiği ve kontrol edildiği açıklanmalıdır.

249. Faaliyet gösterilen ülkelerdeki iflas etmiş bankalara uygulanan yaptırımlara, uluslararası kuruluşlar tarafından uygulanan yaptırımlara, mevduat sigortasına, Merkez Bankasının işlem ve teminat politikalarına ilişkin çerçeve dâhil likidite riskinin yönetimini etkileyecek mevzuat ve diğer düzenlemelere ilişkin yeterli bilgiye sahip olunmalı ve likidite riski yönetimi politikalarının oluşturulmasında bu bilgi dikkate alınmalıdır.
250. Belirli bir ülkede sistemik risk ortamının ortaya çıkması halinde, söz konusu ülkede faaliyet gösteren ortaklıklara, düzenlemelerin elverdiği ölçüde, likidite ve teminat kaynaklarının tahsisine ilişkin süreçler oluşturulmalıdır.
251. Faaliyet gösterilen bir ülkede oluşan stres ortamının, itibar riski vasıtasıyla grubun tamamına yansiyabileceği dikkate alınarak yönetim kurulunun belirlediği risk iştahı ile uyumlu olacak şekilde bankanın ve konsolide edilen ortaklıkların bu tür şoklardan finansal olarak daha az etkilenmelerini temin edecek eylem planları geliştirilmelidir.

YÜRÜRLÜK

252. Bu Rehber, Resmi Gazete’de yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer.